

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 40.

Tisdagen den 16 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 251, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av §§ 9 och 17 lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

§ 3.

Vidare föredrogs samt remitterades till jordbruksutskottet herrar *Aronsons* och *Anderssons* i Rasjön på bordet liggande motion nr 525.

§ 4.

Slutligen föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 86—92 och jordbruksutskottets utlåtande nr 89.

§ 5.

Herr *Heiding* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 526, bordlades.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till herr *Bengtsson* i Kullen, som anförde: Herr *Interpellation.* talman! De s. k. 1930 års krafttaxesakkunniga ha den 29 december 1932 överlämnat betänkande *beträffande frågan, huruvida och i vad mån och på vad sätt reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft kunde och borde vidtagas.*

Över utredningen ha yttranden avgivits av vattenfallsstyrelsen, kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Göteborgs- och Bohus samt Alvsborgs län, av svenska vattenkraftsföreningen och svenska elektricitetsverksföreningen.

Vattenfallsstyrelsen ställer sig »tillmötesgående» till de sakkunnigas enhälliga förslag beträffande giltighetstiden (10 år) för beräknade tariffenhetsstal och förklarar sig ha för avsikt att dels göra vissa jämkningar i kraftpriset för landsbygdskvarnar och dels från och med den 1 januari 1934 genomföra förändringar i bygdetaxan i huvudsaklig överensstämmelse med det av de sak-

Interpellation. (Forts.)

kunnigas majoritet framförda förslaget. (Sänkning av bottenkraftsavgiften från 200 till 175 kr. pr kW och år.)

Vattenkrafts- och elektricitetsverksföreningarna avstyrka taxesänkningar av välförstådda intressen för sina medlemmar.

Däremot ha de hörda ämbetsverken och i allmänhet även länsstyrelserna tillstyrkt den större taxereduktion (till 150 kr. pr kW och år), som reservationsvis förordats av hälften av de sakkunniga.

Kungl. Maj:t har emellertid, med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört, icke funnit annan åtgärd påkallad än att till vattenfallsstyrelsen överlämna de sakkunnigas betänkande jämte utlåtanden »för att tagas i övervägande vid styrelsens behandling av däri berörda spörsmål».

Den enda lindring i nu gällande villkor för elektrisk kraft till landsbygdsföreningarna, som dessa kunna förvänta med anledning av Kungl. Maj:ts beslut, är således den relativt obetydliga nedsättning av bottenkraftsavgiften, som sakkunnigemajoriteten förordat. Och denna lindring kan först förväntas under nästa år! Varför ej omedelbart eller den 1 juli 1933?

Redan tidigare har jag genom motion vid innevarande riksdag påyrkat skyndsamma åtgärder för en effektiv och omedelbar nedsättning av de kraftavgifter, som landsbygdsföreningarna nu ha att erlagga till vattenfallsstyrelsen. Jag har därvid stött mig på de slutledningar, till vilka den s. k. minoriteten bland de sakkunniga — där inbegripet den ovedersägligen mest sakkunnige — kommit. Sedan dess ha inga sådana förhållanden förekommit att jag fått anledning frågå min i motionen framställda mening. Tvärtom har denna styrkts av de utlåtanden, som avgivits av ämbetsverken och länsstyrelserna. Det förefaller mig därför förvånansvärt, att Kungl. Maj:t, utan synbart avseende till de uttalanden, som gjorts av myndigheter, vilka ha till uppgift att tillvarata det allmännas intresse, enbart tagit hänsyn till de synpunkter, som det klandrade statliga affärsdrivande verket framfört. Förutsättningen för intagande av en dylik ståndpunkt borde väl vara övertygelse om att vattenfallsstyrelsen vill i sin mån inordna sig i den samverkan mellan olika intressen, som f. n. synes vara ofrånkomlig för att övervinna den framför allt inom jordbruksnäringen rådande ekonomiska depressionen.

Beklagligen är det så, att den stora allmänheten långt ifrån är övertygad om en dylik inställning från vattenfallsstyrelsens sida. De eftergifter i fråga om villkoren för leverans av elektrisk energi, som under de gångna åren vunnits, utgöra ingalunda resultatet av vattenfallsstyrelsens *omtanke* om landsbygdselektrifieringen. De ha helt enkelt *framtvingsats* av den allmänna opposition, som ej minst gjort sig gällande i riksdagen. Samma förhållande gäller om den nu ifrågasatta eller utlovade taxelindringen! Men är den då så betydande och kan den inverka avgörande på räntabiliteten av statens kraftverk?

Enligt de sakkunniga blir med den av dem förordade taxesänkningen, *om man räknar med 1929 års belastning*, inkomstminskningen för landsbygdsabonnenterna 65,000 kr. per år. Medräknas även ett antal industri- och samhällsabonnenter, som övergått eller kunna tänkas övergå till bygdetaxan, så blir inkomstminskningen 80,000 kr. årligen. Men *om* man räknar med den *större* förbrukning, som de sakkunniga konstaterat under de senare åren, så blir naturligtvis inkomstminskningen *mindre*; troligen bortfaller den helt.

Om nu den något längre gående taxereduktion, som minoriteten förordat, skulle genomföras, så kan man möjligen tänka sig att detta skulle föranleda något större inkomstminskning under den första tiden, ehuru erfarenheten lärt, att sänkta pris befördra större förbrukning och därigenom ökade inkomster.

Under alla förhållanden kan man knappast tänka sig att inkomstminsk-

Interpellation. (Forts.)

ningen för vattenfallsstyrelsen ens under det första året efter införande av den av sakkunnigeminoriteten föreslagna taxereduktion komme att överskrida den summa av 115,000 kr., som sakkunnigutredningen kostat.

Men har nu en eventuell inkomstminskning av ovan antydd storleksordning någon avgörande betydelse för vattenfallsstyrelsens räntabilitet? Enligt de sakkunnigas utredning äro årskostnaderna för det s. k. Centralblocket 16,892,000 kr., därav 10,152,000 kr. för kraftstationerna och 6,740,000 kr. för distributionsanläggningarna. Visserligen anse de i delvis annat sammanhang, att nyss nämnda 10,152,000 kr. dels böra ökas till 15,290,000 kr. genom pålägg av diverse till synes ovidkommande extra kostnader — framför allt förluster vid Norrlandsanläggningarna — dels att de skola reduceras till 11,923,000 kr. på grund av inkomster från vissa specialabonnenter, men för det egentliga Centralblocket får man väl i alla fall godtaga den av de sakkunniga avgivna, *nuvarande* årskostnaden, 16,892,000 kr.

Denna kostnad fördelar sig på olika utgiftstitlar med följande belopp:

Räntekostnader	8,913,000 kr.
Avskrivningar	1,980,000 »
Underhåll och drift	2,636,000 »
Allmänna omkostnader	3,363,000 »

Summa 16,892,000 kr.

Man fäster sig särskilt vid ovan anförda onormalt höga summa för »allmänna omkostnader». Det är förvånansvärt och anmärkningsvärt, att de sakkunniga ej utrett om dessa kostnader kunna nedbringas; en fråga som självfallet måste anses ha inbegripits i deras inledningsvis åberopade åliggande.

Med stöd av vad här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Är det att vänta, att herr statsrådet vidtager erforderliga åtgärder för att en reduktion av vattenfallsstyrelsens krafttaxor kommer att tillämpas från och med den 1 juli 1933?

2) Kan man förvänta att herr statsrådet, med särskild hänsyn till jordbrukets nuvarande, synnerligen prekära ekonomiska läge, vill taga under övervägande att därvid de av ifrågavarande sakkunnigeminoritet föreslagna taxereduktionerna komma att verkställas?

3) Ämnar herr statsrådet låta verkställa en utredning rörande möjligheterna för besparingar inom vattenfallsstyrelsen, särskilt rörande de administrativa kostnaderna, i syfte att därigenom ytterligare i framtiden reducera de elektriska krafttaxorna?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 7.

Herr **Kilbom**, som härefter på begäran erhöll ordet, yttrade: Under den debatt, som ägde rum i denna kammare 1932 i samband med beviljandet av stödlån till Skandinaviska kreditaktiebolaget, yttrade dåvarande finansministern bl. a. följande i fråga om bankinspektionens befogenhet:

»Det tillkommer det ämbetsverk, bankinspektionen, som har till uppdrag att övervaka bankerna, att tillse att bankerna efterleva lag och förordning och i det syftet äger bankinspektionen att *sammankalla vederbörande bankstyrelse*, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av bankinspektionen framställd begäran om att utfärda kallelse till *extra bolagsstäm-*

Interpellation.

Interpellation. (Forts.)

ma, må sådan av *bankinspektionen sammankallas*. Det heter vidare, att om av styrelse eller av bolagsstämma fattas beslut, vilket står *i strid* med lag eller bolagsordning, må bankinspektionen kunna *förbjuda* verkställighet av beslut. Bankinspektionen må kunna förelägga styrelsen att, i händelse beslut av nyss omförd beskaftenhet gått i verkställighet, göra rättelse, där så ske kan, så ock fullgöra vad styrelsen enligt lag eller bolagsordning åligger. Det finns även en hel mängd andra föreskrifter, som vi torde känna litet var, som lägga en viss befogenhet i bankinspektionens händer. Därutöver har det utbildats en praxis, som också tillämpas, såvitt jag vet, i full utsträckning, att bankinspektionen granskar de *förslag till bokslut*, som styrelserna för de olika bankerna framlägga och då också särskilt yttrar sig över förslag till avskrivningar.»

Denna sistnämnda praxis är givetvis baserad på bestämmelserna i § 23 i lag av den 29 juni 1911 angående bankrörelse, enligt vilken vid varje månads slut bankstyrelsen är ålagd att omedelbart till bankinspektionen insända en översikt, utvisande bolagets tillgångar och skulder, varigenom bankinspektionen i verkligheten är i tillfälle att förutse det slutliga resultatet av bankens verksamhet, även om bankens styrelse icke skulle underställa styrelseberättelsen bankinspektionens förhandsprövning. Det är således obestriddigt, att mellan bankinspektionen och bankerna ett intimt samarbete föreligger och att bankinspektionen knappast kan sväva i okunnighet om någon åtgärd av betydelse, som av en bank företages, och att sålunda inga transaktioner borde kunna göras för att *undandraga skattebelopp från staten*. I de åligganden, som tillhöra bankinspektionen, ingår även att tillse det lag och förordning efterlevs angående *stämpelbeläggning* vid försäljning av aktier och obligationer. Skulle bankinspektionen underlåta att beivra av bankstyrelse mot allmän lag och bolagsordningen företagen åtgärd — Kungl. Maj:ts instruktion § 5 — måste den anses ha förverkat det förtroende, som ligger i att åt densamma anförtrots övervakandet av bankernas verksamhet.

Det fall, som jag nu önskar bringa till finansministerns kännedom, förefaller mig vara av den beskaffenhet, att det icke bör passera oanmärkt.

Genom avtal av den 15 december 1929 försålde genom Skandinaviska kreditaktiebolaget till Ivar Kreuger bl. a. 87,223 st. aktier i Skellefteå gruvaktiebolag, varvid priset utgjorde 350 kronor per st. Köpeskillingen utgjorde således kr. 30,528,050:—. Samtliga dessa aktier *tillhörde Skandinaviska kreditaktiebolagets s. k. dotterbolag Aktiebolaget Hereditas*. Vid granskning av detaljerna i denna transaktion visar det sig emellertid att Hereditas av köpeskillingen endast *erhållit sitt självkostnadspris*, kr. 5,143,130:98, medan resten helt enkelt *gottskrivits* Skandinaviska kreditaktiebolaget och dess dotterbolag Fastighetsaktiebolaget Öresund.

Till försvar för sitt handlingssätt anför styrelsen i Hereditas att banken skulle ägt »dispositionsrätt» till aktierna. Formellt har detta — i efterhand — erhållit följande uttryck i Hereditas styrelseprotokoll av den 18 december 1929: »§ 2. Bekräftades styrelsens *under hand* fattade beslut, att Hereditas' teckning vid 1927 års nyemission i Skellefteå gruvaktiebolag av 13,220 aktier i sagda bolag skulle anses hava skett för Fastighetsaktiebolaget Öresunds räkning samt att Hereditas teckning i 1929 års nyemission inom Skellefteå gruvaktiebolag av 74,003 aktier skett för Skandinaviska kreditaktiebolagets räkning. Styrelsen godkände, att i anslutning härtill ifrågavarande aktieposter utlämnats till sagda bolag mot att Hereditas *friskrivits* från sitt ansvar för de krediter hos Fastighetsaktiebolaget Öresund resp. Skandinaviska kreditaktiebolaget, som upptagits för dessa aktieteckningar jämte ränta därå.»

Som nämnts fattades detta beslut den 18 december 1929, d. v. s. tre da-

Interpellation. (Forts.)

gar efter det att aktierna försålts till Ivar Kreuger och betalats av denne. Enligt gällande lag föreligger således här klar plikt att till staten *erlägga stämpel* på de försålda aktierna, då det ju var en dokumenterad *regelrätt* försäljning som ägde rum. Skälet till transaktionen har styrelsen i Hereditas förklarat vara följande: »De tillgångar, som voro i behov av nedskrivning, utgjordes till stor del av aktieposter inom såväl bankens egna som Hereditas' och Öresunds portföljer. För att möjliggöra, att dessa avskrivningar skulle kunna äga rum direkt inom de olika aktieportföljerna, begagnade sig banken, innan försäljningen av gruvaktierna ägde rum, av sin rätt att förfoga över desamma, genom att viss del av Skellefteåaktierna överfördes från Hereditas till banken resp. Öresund, varvid Hereditas genom avkvittning å bankens fordran gottgjordes det belopp jämte ränta, vilket banken på sin tid tillhandahållit Hereditas för verkställande av teckningar av motsvarande aktier.» (Kreugerrotelns rapport nr 40, sid. 18.)

Emellertid torde styrelsens avsikt varit en annan än här angivits. Skandinaviska banken ägde *praktiskt taget samtliga aktier i Hereditas*. Om banken velat använda vinsten för *avskrivningar* å vissa engagemang, hade banken lika väl kunnat använda det uppkomna mervärdet å aktierna i Hereditas, som skulle ha uppstått, därest detta bolag fått hela den detsamma tillkommande vinsten å gruvaktierna, och sålunda kunnat företaga motsvarande avskrivningar å andra engagemang. Men varför har Skandinaviska kreditaktiebolaget icke gått denna väg? Det ligger nära till hands anta att bankstyrelsens avsikt varit en annan än att »verkställa nödiga avskrivningar» i bankens och Öresunds portföljer. *Har man månne inte handlat som skedde för att undslippa skatt till stat och kommun på flera miljoner för vinsten å c:a kr. 26,000,000:— i ovannämnda aktieförsäljning?* Hereditas, som om allt gått regelrätt till, skulle ha fått vinsten, borde ju nämligen varit skattskyldigt för densamma, i motsats till att vinsten nu *fullständigt undgått beskattning*.

Skandinaviska kreditaktiebolagets genomförande av denna transaktion har, av skäl som jag nyss anfört, ej kunnat vara bankinspektionen ovetande. Vid utgången av december månad 1929 — då transaktionen genomfördes — har väl rapport, såsom det enligt § 234 i banklagen ålegat bankstyrelsen, avlätit till bankinspektören. Denne har då ej kunnat undgå att iakttaga de förändringar som ägt rum i densamma mot föregående månad. *Jag måste således ifrågasätta, om ej bankinspektören är medansvarig i åtgärder, som faktiskt undandragit staten och Stockholms stad stora skattebelopp.*

Men utom att staten på anfört sätt frånhänts *skatt*, har Hereditas' styrelse icke heller låtit upprätta *slutnotor vid försäljningen av aktierna i Skellefteå gruvaktiebolag till Skandinaviska kreditaktiebolaget resp. Fastighetsaktiebolaget Öresund*. Därigenom har staten även *frånhänts stämpelavgifter*. Såsom nämnts åligger det bankinspektionen att övervaka stämpelbeläggning vid affärer som avslutas av fondkommissionärer. Man hade då åtminstone kunnat vänta, att bankinspektionen skulle ha, då det påvisats, att försummelse härvidlag ägt rum, i enlighet med för densamma utfärdad instruktion, tillsett att rättelse åstadkommits. Men i stället har bankinspektionen i skrivelse av den 13 januari 1933, ställd till kriminalpolisen, förklarat sig *ej anse att stämpelbeläggning bort förtagas*. Bankinspektionen yttrade: »Med föranledande av förestående anmodan får Kungl. bank- och fondinspektionen, som *dock icke äger angiva för statsverket bindande förklaring om rätta tillämpningen av gällande fondstämpelförordning*, härigenom såsom *sin mening uttala, att jämlikt grunderna för nämnda författningar skyldighet att för den ifrågavarande transaktionen erlägga fondstämpelavgift icke skäligen kan anses (?)*

Interpellation. (Forts.)

hava förelegat. Stockholm den 13 januari 1933. — Fr. v. Krusenstjerna. — Albert Tondén.»

Bankinspektionen, som skall tillgodose statens intressen, var således mera mån om bolagen än dessas egna styrelser. A.-B. Hereditas', Skandinaviska kreditaktiebolagets och Fastighetsaktiebolaget Öresunds styrelser läto nämligen den 27 augusti 1932 — således nära 2 år efter aktieförsäljningen upprätta slutnotor avseende dessa affärer och stämpelbelade dem med kr. 15,429:60. Det vore av stort intresse att få veta varpå bankinspektionen nu grundar ett utlåtande, som fränkänner staten inkomster, vilka t. o. m. vederbörande bolagsstyrelser anse den skall ha. Tidigare har bankinspektionen förfäktat rakt motsatt mening.

Med stöd av ovanstående och för att för framtiden förebygga ett upprepande av detta underliga sätt från bankinspektionens sida att fylla sin uppgift hemställer jag att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande frågor:

1) Anser herr statsrådet att bankinspektionens tolkning av stämpelförordningen i vad gäller A.-B. Hereditas försäljning av aktierna i Skellefteå gruvaktiebolag överensstämmer med lagens anda och innehåll?

2) Om så ej är fallet, kan det förväntas att ansvar utkräves av de felande samt åtgärder vidtas som för framtiden förhindra att företag och enskilda undandraga sig fullgörande av skatteplikt och stämpelbeläggning.

Jämväl denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående läroverksadjunkten F. V. Arfwidssons tjänstårsberäkning jämte en i ämnet väckt motion;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående läroverksadjunkten A. B. E. Roséns tjänstårsberäkning jämte en i ämnet väckt motion;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 179, gjorda framställning angående anslag till utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslaget till flottans ersättningsbyggnad;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 och 9 §§ i lagen den 2 juli 1915 (nr 261) angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen) m. m., i vad propositionen avser anslagsfrågorna;

nr 207, i anledning av väckt motion om medgivande, att eldaren och gårdskarlen vid kommandants- och fortifikationsbyggnaderna i Boden J. B. Johansson må för uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna sig viss tidigare anställning; och

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Ostkustbanan och Uppsala—Gävle järnväg jämte en i ämnet väckt motion;

från bevillningsutskottet, nr 217, i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tulltaxa; samt

från första lagutskottet:

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelsen i Madrid den 14 april 1891 angående undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar å handelsvaror, reviderad i Washington den 2 juni 1911 och i Haag den 6 november 1925;

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vad med fastighets taxeringsvärde i vissa fall skall förstås; och

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av sekreterare åt ärkebiskopen.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 24 riksdagsordningen ävensom väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om val till riksdagen; och

nr 33, i anledning av väckt motion angående omdaning av tryckfrihetsprocessen;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 90, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 59 § lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående beaktande i vissa avseenden av fiskets intressen vid utförande av vattenregleringar.

§ 10.

Ordet lämnades nu till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att sammansetta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 1 uppföres sist å föredragningslistan för morgondagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Hansson* i Vännäsby under 2 dagar fr. o. m. den 18 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.36 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 17 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 252, angående statsunderstöd för ernående av förlikning i det s. k. Hornborgamålet.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 19 dennes ämnade besvara dels herr *Hagbergs* i Malmö interpellation angående rätten att tillverka och saluföra färgade fiskkonserver, dels ock herr *Bengtssons* i Kullen interpellation angående sänkning av apotekens läkemedelspris.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Heidings* på kammarens bord vilande motion nr 526.

§ 4.

Härefter föredrogs herr *Bengtssons* i Kullen vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa spörsmål angående reducering av vattenfallsstyrelsens krafttaxor; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Kilboms* likaledes å kammarens bord liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål i anledning av uteblivet erläggande av stämpelskatt vid skedd försäljning utav Aktiebolaget Hereditas tillhöriga aktier i Skellefteå Gruvaktiebolag blev jämväl denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 32 och 33, jordbruksutskottets utlåtande nr 90 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

§ 7.

Härefter föredrogos vart efter annat

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av väckt motion om skattefrihet för s. k. invalidmotorvagnar;

nr 40, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande beskattning av inkomst av skogsbruk;

nr 41, i anledning av väckt motion om lättnad i vissa fall beträffande skattskyldighet för avliden persons under livstiden havda inkomst och förmögenhet;

nr 42, i anledning av väckt motion om viss revision av bestämmelserna om beräkning av inkomst för kommunal beskattning; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

första lagutskottets memorial, nr 49, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 34 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m., dels ock i ämnet väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa med främmande makter avslutade överenskommelser om befrielse från värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap m. m.; och

nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden, utlåtanden och memorial hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.

I en till riksdagen den 27 januari 1933 avlåten proposition, nr 87, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag föreslagit riksdagen

dels besluta, med tillämpning från och med den 1 juli 1933,

att i 12 § 3 mom. i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk ordet »postassistent» skulle utbytas mot »postexpeditör»;

att i den vid nämnda avlöningsreglemente fogade tjänsteförteckningen skulle vid statens järnvägar i 6:e lönegraden upptagas befattningen maskinbiträde;

Ang. vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. (Forts.) samt att ur samma tjänsteförteckning skulle vid statens järnvägar utgå följande befattningar, nämligen

ur 5:e lönegraden: vagn- och stallkarl,
 » 6:e » : maskin- och pannskötare,
 » 18:e » : förste telegrafist,
 » 28:e » : byrådirektör;

dels fastställa antalet av följande befattningar från och med den 1 juli 1933 på sätt här angives, nämligen:

vid telegrafverket:

notarie	8
revisor	4
telegrafdirektör	2

vid statens järnvägar:

byråassistent	19
notarie	12
elektroingenjör	6
konstruktör	10
maskininspektör	18
sekreterare i 24:e lönegraden	6
maskiningenjör	8
trafikinspektör	10
förste byråingenjör	12

vid statens vattenfallsverk:

notarie	3;
---------------	----

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av förberörda ändringar kunde erfordras;

dels ock medgiva, att avlöning och pension finge till viss av statens järnvägar från Skåne—Smålands järnväg samt från enskilda järnvägarnas kontrollkontor övertagen personal utgå i enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade grunder.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet förehäft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 241, inom första kammaren av fröken *Hesselgren* och den andra, nr 415, inom andra kammaren av fröken *Wellin*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att avlöning enligt de grunder, som tidigare — kungl. brev till generalpoststyrelsen av den 4 juli 1926 — bestämts skola tillämpas beträffande i tjänst varande postexpeditörer och förste postexpeditörer, skulle tillerkännas samtliga de kvinnliga tjänstemän i nämnda grader, som före den 1 juli 1925 genomgått av generalpoststyrelsen anordnad fackutbildning i postelevkurs;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Anderson* i Norrköping väckt motion, nr 416, däri föreslagits, att riksdagen ville besluta, dels att befattningen som lokomotivbiträde å elektriskt lokomotiv borde innehavas av tjänsteman i 6:e lönegraden, dels att lokomotivtjänstpengar icke skulle utgå till ovannämnda lokomotivbiträden.

Utskottets hemställan i *punkten I)* innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Ang. vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. (Forts.)

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Fröken **Wellin**: Herr talman! I denna fråga hava i detta sammanhang väckts motioner, nr I:241 och II:415. De hänföra sig ju liksom tidigare motioner i olika form till i ämnet gjorda framställningar och vissa förändringar, som omtalas i propositionen å sidan 2. Däri säges det, att det beslöts under år 1925 en omläggning beträffande utbildningen och arbetsförhållandena för postexpeditörs- och postassistentbefattningar. Denna omläggning innebar ju, som bekant, att det skulle anordnas en lägre utbildningskurs för dem, som kallades postexpeditörer, och en högre för dem, som kallades postassistenter. De mera enkla arbetsuppgifterna tilldelades postexpeditörerna, och de mera krävande uppgifterna liksom vikariatet för högre tjänstemän tilldelades post-assistenterna.

Därigenom inträffade, att en del befattningshavare blevo tillbakasatta i fråga om sina möjligheter till befordran, och frågan har därför varit föremål för en del framställningar från personalens sida. Det är ju så, att verkan av denna bestämmelse blir den, att de kvinnliga postexpeditörerna så att säga trängts undan från de högre postassistentbefattningarna, och dessutom trängas de undan av manliga konkurrenter, de så kallade gradpasserarna, från andra tjänstegrupper. Det talas härom på sidan 4 i propositionen. Det är inalles 33 stycken sådana, som blivit befordrade.

Nu har jag velat erinra om detta därför, att i allmänhet är det ju nu för tiden så mycket tal om att kvinnorna tränga undan männen, att jag tycker, att en objektiv syn på saken kräver, att man också framhåller, att det motsatta förhållandet äger rum, såsom här har skett.

Nu har det emellertid lämnats en del kompensation till vissa av dessa kvinnliga befattningshavare, som genomgått den högre utbildningskursen, vilken före 1925 års beslut var gemensam för såväl män som kvinnor. Men när denna kompensation utdelades, så blev en del ställda utanför. Kompensationen sträckte sig nämligen endast till de befattningshavare, som den 1 juli 1926 innehade ordinarie tjänsteställning; de övriga blevo ställda utanför. Nu kan man ju icke säga annat än *att när personer hava kostat på sig och nedlagt arbete för att förvärva en viss kompetens för att kunna nå en viss tjänsteställning och en viss lönestandard och sedan möjligheterna för dem klippas av på grund av ett beslut från myndigheternas sida, så ligger dock något rättfärdigt och rättvist i, att det gives dem någon ersättning eller vad jag har kallat kompensation för detta*. Det är därför, som dessa framställningar hava gjorts och återkommit i olika former, som sagt var.

Nu har såväl utskottet som departementschefen i sitt uttalande sagt, att det föreligger inga nya skäl och inga sakskäl. Det är alldeles riktigt: det föreligger inga nya skäl. Det är det gamla skälet, att man ansett, att under de nyssnämnda förhållandena borde det finnas en möjlighet att giva dessa, som underkastat sig den högre utbildningen, en viss ersättning, som kunde kompensera mödan och kostnaderna för dem.

Nu må jag säga, att det innebär givetvis en utgift för statsverket, men den utgiften blir icke så värst betungande. Det rör sig om något över 7,000 kronor årligen, och det är inalles 36 befattningshavare, som det gäller. Med hänsyn till att i allmänhet staten väl brukar visa hänsyn för billighetsskäl, hade man ju kunnat hoppas på — och jag hoppas alltjämt på — att det skall vederfaras dessa befattningshavare en viss rättvisa.

Ehuruväl jag vet, att det är fullkomligt hopplöst att nu framställa något yrkande, så kommer jag av rent principiella skäl att vid nästkommande

Ang. vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. (Forts.) punkt, yrka på kammarens prövning och bifall till motionerna. I den föreliggande punkten har jag intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

I *punkten II)* hemställde utskottet, att motionerna I: 241 och II: 415 ej måtte av riksdagen bifallas.

Sedan punkten föredragits anförde

Fröken **Wellin**: Ja, herr talman, enligt det löfte jag gav nyss skall jag be att få yrka bifall till motionerna i frågan.

Ordet lämnades härefter ånyo till

Fröken **Wellin**, som yttrade: Herr talman! På grund av vissa formella skäl, som framförts till mig från talmannen, skall jag be att få återtaga mitt yrkande om bifall till motionerna.

Vidare anförde

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att i korthet yrka bifall till utskottets förslag. Jag vet, att det finnes åtskilliga som hava sympati för fröken Wellins och andras motioner i dessa frågor både tidigare och nu. Men vi hava för vår del i statsutskottet icke ansett, att vi för närvarande kunde gå in på någon skarpare prövning av de framförda kraven. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Slutligen hemställde utskottet i *punkten III)*, att motionen II: 416 måtte anses besvarad med vad utskottet i utlåtandet anförde.

Efter föredragningen av punkten anförde:

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! På denna punkt har det yppat sig en liten meningsskiljaktighet mellan utskottet och mig. Det har i propositionen föreslagits, att ett av järnvägsstyrelsen framfört förslag om nedflyttning av biträdena på de elektriska lokomotiven från sjunde till sjätte lönegraden skulle få anstå i avvaktan på en närmare utredning av de med denna löneförändring förknippade förhållandena. Jag är med järnvägsstyrelsen och statsutskottet ense därom, att det kan finnas anledning att sätta biträdena på elektrolokomotiven i lägre lönegrad än biträdena på ånglokomotiven, därför att de senare måste anses hava en mera krävande sysselsättning än de förstnämnda. Men då denna fråga bragtes under Kungl. Maj:ts prövning av järnvägsstyrelsen, föreföll det, som om man icke riktigt vore på det klara med inom järnvägsstyrelsen, hur man skulle ordna det för framtiden med dessa biträden på elektrolokomotiven. Bland annat svarade man på en förfrågan, att man hade för avsikt att låta dessa i lönehänseende nedflyttade biträden avancera till och tjänstgöra även såsom förare på elektrolokomotiven. Jag kan av skäl som utförligt framförts i propositionen, för min del icke finna, att en sådan anordning skulle vara lämplig varken ur lönesynpunkt eller — och det är ännu viktigare — ur trafiksäkerhetssynpunkt. Jag tror nämligen icke, att det kan vara riktigt att göra denna lönenedflyttning, samtidigt som man förklarar, att man i förekommande fall ämnar i framtiden taga ut samma prestationer, samma ansvar och samma tjänst av de nedflyttade

Ang. vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. (Forts.)
som av dem, som hava högre avlöning. Vidare är jag övertygad, att det kan ur trafiksäkerhetssynpunkt komma att visa sig medföra olägenheter, kanske också vådor, att handla på det viset. Jag har därför föreslagit, att denna nedflyttning skulle få anstå, tills man närmare hunnit titta på saken. Och jag menar, att man kan göra detta så mycket hellre som den av järnvägsstyrelsen föreslagna lönenedflyttningen icke kan komma att få någon praktisk betydelse förrän om ett eller ett par år, när den redan anställda lokrekryteringspersonalen vunnit befördran. Nu har emellertid utskottet för sin del ansett åtgärder böra vidtagas redan nu. Utskottet har därvid icke uttalat sig om den enligt min mening viktiga frågan, huruvida dessa nedflyttade biträden skola få användas som lokförare, i vilket fall de även kunna komma att få tjänstgöra som förare på enmansbemannade lok. Jag tror, att det är av intresse att från utskottets sida gives besked på den punkten.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Beträffande den av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framförda synpunkten vill jag endast meddela, att frågan om dessa lokbiträdens rätt och möjligheter att tjänstgöra som förare ha vi icke mera ingående sysslat med i utskottet, men för min del måste jag säga, att jag betraktar det som tämligen självklart, att trafiksäkerhetssynpunkten är så pass viktig härvidlag, att det icke gärna kan gå för sig, att dessa lokbiträden användas på sätt, herr statsrådet här befarat.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 90, gjorda framställning i fråga om det ordinarie anslaget till karolinska institutet: avlöningar för professorer och lärare m. fl.; och yttrade därvid

Ang. det ordinarie anslaget till karolinska institutet.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Detta ärende sammanhänger med ett annat ärende, som kammaren för några dagar sedan behandlade, då frågan om sinnessjukläkarbefattningen vid Långholmen var före till avgörande. Kamrarna stannade då vid olika beslut. Andra kammaren biföll utskottets förslag, som innebar, att denna tjänst vid Långholmen fortfarande skulle vara en arvdestjänst, under det att första kammaren beslöt, att befattningen skulle göras till ordinarie. Det förestår således i denna fråga en gemensam votering, och utgången är oviss. Den nu föreliggande frågans behandling är i viss mån beroende på hur utgången av denna gemensamma votering kommer att bli, och jag tror, ehuruval jag anser, att man kunde för andra kammarens del fatta beslut i enlighet med utskottets hemställan, att dock klokhets och lojalitet mot första kammaren bjuda, att ärendet må återremitteras till statsutskottet och icke komma till behandling i kammaren, förrän frågan om sinnessjukläkarbefattningen vid Långholmen blivit avgjord av riksdagen.

Herr talman! Jag yrkar således återremiss.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 10.

Vidare föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det sätt, varpå statsmyndigheter och statstjänstemän skola hava att utanordna medel till kommuner och landsting;

nr 90, i anledning av väckt motion angående inlösen i vissa fall av skattefrälseräntor, som varit med jordäganderätten förenade; och

nr 91, i anledning av väckt motion angående avlösning enligt bestämmelserna för frälsekatte-änta av vissa avgifter till Lunds domkyrka samt s. k. hospitalsränta.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Ang. regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Island. Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 92, i anledning av väckt motion om åstadkommande av regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Island lämnades på begäran ordet till

Herr Svedman, som yttrade: Herr talman! Mitt intresse för det insulära ger mig mod att här, trots att ett enhälligt statsutskott gått emot den väckta motionen, säga några ord.

I våra dagar blir ju vår export allt mer kringskuren och begränsad. Man tycker då, att varje litet uppslag, som skulle kunna tänkas medföra nytt stöd åt vårt näringsliv och i någon mån en ökning av vår utförelse, skulle anammas med tacksamhet och noga omprövas. Här föreligger ett uppslag avseende en undersökning, huruvida med statsmakternas hjälp en ökad export av varor från Sverige till Island skulle kunna åvägabringas. Enligt föreliggande importstatistik för Island importeras dit bland annat spannmål och potatis, trävaror, cement, pappersmassa och papper, metaller, metallvaror, maskiner m. m. eller just sådana varor, som vi här i Sverige exportera. Regelbundna ångbåtsförbindelser äga rum mellan Island samt Danmark, Norge, Tyskland och England och ombesörjas för närvarande av ett danskt, ett norskt och ett isländskt rederi. Detta isländska rederi förfogar över sex fartyg, som göra regelbundna resor på Köpenhamn, Hamburg, Antwerpen, Leith och Hull. Det visar sig, att de länder, som förfoga över regelbundna förbindelser med Island, också jämte Spanien sköta om den huvudsakliga exporten dit. Sveriges allmänna exportförening tillstyrker ifrågakvarande utredning, men kungl. kommerskollegium har avstyrkt densamma, när kollegium befarar, att den föreslagna utredningen knappast skulle lämna stöd för antagandet, att den ifrågasatta linjeförbindelsen överhuvud taget skulle kunna upparbetas till självständig bärighet.

Det är icke min mening att göra någon invändning mot detta resonemang, men jag har icke velat låta detta tillfälle gå förbi utan att göra en liten erinran därom, att om man vill främja vår export, är den egna rederiverksamheten det verksamaste medlet. Handeln följer som bekant flaggan, och det är just till de länder, med vilka vi upprätthålla regelbundna direkta förbindelser genom Svenska Amerika Linien, Svenska Amerika Mexiko Linien, Transatlantic, Johnsonlinjen och Ostasiatiska Kompaniet och andra rederier, det är just till dessa länder det väsentliga av vår export går. Därför borde man kunna tänka sig, att ett samarbete mellan svenska intressen och det isländska rederi, som uppehåller förbindelserna mellan Island och det övriga Europa, borde kunna åvägabringas. Vad vore naturligare, än att de isländska fartyg, som med Köpenhamn som utgångspunkt gå till Reykjavik, även anlöpte en svensk hamn, exempelvis Göteborg.

Islands handelsomsättning har sedan 1905 niöddubblats. Ehuru Islands befolkning föga överstiger 100,000 människor, är dock såväl exporten av fisk som dess import av varor huvudsakligen av den art, jag nyss anförde, synnerligen

Ang. regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Island. (Forts.) stor, och det visar sig, att Sverige redan nu får vara med på ett hörn med ett sammanlagt exportvärde av 2 miljoner kronor. Säkert skulle denna summa avsevärt ökas och kunna mångdubblas, därest ett bestämt intresse för en bättre och mera regelbunden förbindelse mellan svenska hamnar och Island förefunnnes. Folkstämningen i Island torde för närvarande vara gynnsam för en dylik åtgärd, och det är icke minst på den grund och med stöd av vad jag för övrigt här anfört, som jag har velat göra dessa påpekanden.

Herr talman! Jag har givetvis intet yrkande.

Vidare anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag tror, att för de kammarmedamöter, som uppmärksamt läst igenom kommerskollegii yttrande, har det stått tämligen klart, att utskottet icke kunnat komma till annat resultat än det, vartill vi här kommit. Vad de av den siste ärade talaren anförda synpunkterna angår, är det saker, som helt och hållet ligga vid sidan av den avgivna motionen. Det går mycket väl för exportintressena att söka träffa sådana överenskommelser, som av herr Svedman anförts, utan att man därför behöver vare sig skriva en motion i riksdagen eller skriva till Kungl. Maj:t.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **Lithander**: Herr talman! Även om jag läst såväl kommerskollegii yttrande som utskottsutlåtandet, kan jag för min del icke se annat, än att det kan vara önskvärt, att frågan utredes. Det har här framhållits flera skäl. Man har pekat på att det kan inverka störande på den svenska trampfarten, och det skulle måhända verka menligt på den ena eller andra linjen, som nu bedriver regelbunden fart där. Men exportintresset är mycket stort, och vårt förhållande till Island är gott.

De vänskapliga förhållandena till Island böra också göra, att man kan hava anledning hoppas, att en utredning skulle kunna peka på möjligheten till ökat samförstånd och ökad samfärdsel. Ett bifall till motionen är därför ingalunda så orimligt som den siste ärade talaren antog, och försåvitt jag har mig beaktat har ju exportföreningen ingalunda ställt sig på den linje som kommerskollegium gjort.

Jag har under förhandenvarande förhållanden, herr talman, intet yrkande, då det är hopplöst gentemot ett enhälligt utskott, men jag vill uttala den förhoppningen, att regeringen och handelsministern verkligen ville beakta frågan, och att, även om riksdagen nu icke bifaller motionen, den icke må falla i glömska.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag gick avsiktligt förbi det förra yttrandet av herr Svedman om stämningen på Island. Nu har herr Lithander varit och tryckt på ungefär samma saker. Då skall jag bara be att få anförtro herr Lithander och övriga i kammaren, att utskottets avslagsyrkande i detta fall är allt annat än misshagligt för Island. Vi hava nämligen roat oss med att läsa vad som står i isländska tidningar om denna sak.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Till avgörande förelåg härefter jordbruksutskottets utlåtande, nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktsveterinärväsendet jämte ämnet väckta motioner.

Ang. distriktsveterinärväsendet.

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

I en till riksdagen den 10 februari 1933 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 153, hade Kungl. Maj:t under återropande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 januari 1934 i tillämpliga delar och i den mån ej annorlunda följde av vad nedan sägs äga giltighet å distriktsveterinärer;

dels tillsvidare bestämma antalet distriktsveterinärer till 249, varvid dock skulle iakttagas, att antalet i den ordning Kungl. Maj:t bestämde successivt nedbringas till 244;

dels godkänna följande löneplan för distriktsveterinärer:

Löneklass	L ö n e g r u p p						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1	3,450	3,810	4,170	4,530	4,890	5,250	5,610
2	3,660	4,020	4,380	4,740	5,100	5,460	5,820
3	3,960	4,320	4,680	5,040	5,400	5,760	6,120
4	4,260	4,620	4,980	5,340	5,700	6,060	6,420
5	4,560	4,920	5,280	5,640	6,000	6,360	6,720

dels besluta, att samma särskilda bestämmelser, som enligt kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 267) gällde för länsveterinärer, skulle i tillämpliga delar från och med den 1 januari 1934 gälla även för distriktsveterinärer samt att för tillämpningen av löneplanen och däri intagen lönegruppering skulle gälla de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdades;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de tillämpningsbestämmelser i övrigt ävensom övergångsbestämmelser, som erfordrades för ordnandet av distriktsveterinärernas anställning i statens tjänst och tillämpning å dem av förenämnda avlöningsreglemente, allt i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna grunder, som av chefen för jordbruksdepartementet framlagts;

dels förklara, att av riksdagen med avseende å den definitiva löne regleringen för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk lämnade medgivanden finge i tillämpliga delar gälla även beträffande distriktsveterinärer, dock med iakttagande av att någon övergångsavlönning icke skulle utgå;

dels medgiva, att ersättningar till vikarier för distriktsveterinärer finge efter Kungl. Maj:ts bestämmande bestridas av de för avlöning åt distriktsveterinärer anvisade medel;

dels ock under nionde huvudtiteln i riksstaten

a) från och med budgetåret 1933/1934 uppföra ett nytt ordinarie förslagsanslag under titel »Distriktsveterinärer» samt därunder anvisa ett belopp av 620,000 kronor;

b) för samma budgetår uppföra ordinarie anslaget till veterinärrättningen i Skara med oförändrat belopp, 8,500 kronor; samt

c) till karantänsanstalten i Haparanda för husdjur anvisa för nämnda budgetår ett extra anslag av 5,490 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft åtskilliga inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

Sålunda hade i de likalydande motionerna I: 270 av herr *Velander m. fl.* och II: 435 av herr *Sandström m. fl.* föreslagits, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 153, dock med den modifikationen, att distriktsveterinärer, stationerade i ettdera av de fyra nordligaste länen, skulle tilldelas lägst lönegrupp V i den upprättade löneplanen.

Vidare hade i motionen II: 443 av herr *Osberg m. fl.* yrkats, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utreda frågan om att mindre bemedlade djurägare i veterinärdistriktet, som bodde på ett avstånd som överstege en mil från veterinärstationen, måtte komma i åtnjutande av lindring för veterinärens arvode och skjutsersättning i ungefärlig överensstämmelse med reglerna för lindring av de mindre bemedlades sjukvårdskostnader i provinsialläkardistriktet samt för riksdagen framlägga förslag i sålunda angivet syfte.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte

dels besluta — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — antalet distriktsveterinärer till 249;

dels godkänna — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — 5,490 kronor; samt

2) att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro följande reservationer

av herr *Tjällgren*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 270 och II: 435; samt

av herr *Uddenberg*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet av

Herr *Sandström*, som anförde: Herr talman! Vid förevarande utlåtande nr 89 av jordbruksutskottet har fogats en reservation av herr *Tjällgren* i första kammaren. Denna reservation har avseende på en motion, som är väckt i båda kamrarna och som i denna kammare är framburen av undertecknad. Motionen går ut på att distriktsveterinärerna i de fyra nordligaste länen i vårt land icke genom den föreslagna löneregleringen skulle tilldelas lägre grundlön, än de tidigare åtnjutit.

I förevarande av Kungl. Maj:t framlagda förslag indelas de olika veterinärdistriktet i landet i ett flertal olika lönegrupper, icke mindre än sju till antalet. Yrkandet i vår motion går ut på, att distriktsveterinärerna i de fyra nordligaste länen av vårt land icke skola tilldelas lägre lönegrupp än nr V enligt den föreslagna löneplanen. Orsaken härtill är att söka däri, att landstingen i översta Norrland på sin tid hava funnit sig föranlättna bevilja de därstädes stationerade distriktsveterinärerna ett extra lönetillägg utöver den lön, som enligt nu gällande lönesystem skulle tillkomma dem. Denna landstingens inställning har varit betingad därutav, att det tidigare visat sig förenat med vissa svårigheter att nyrekrytera dessa distriktsveterinärtjänster. Då man nu vet, huru dåliga finanser de norrländska landstingen tyvärr måste dragas med, förstår man väl, att dessa landstingens beslut, som fattats enhälligt, icke hava fattats i oträngt mål, utan att det funnits grundad anledning till desamma. Om den föreslagna löneregleringen går igenom i den form, som här

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 40.

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

föreligger, äro vi i övre Norrland rädda för att rekryteringssvårigheter återigen skola inställa sig för dessa län.

Nu säger visserligen utskottet, att Kungl. Maj:t torde i varje fall icke komma att i allmänhet tilldela något veterinärdistrikt därstädes lägre lönegrupp än någon av de tre högsta, d. v. s. V, VI eller VII. Men, säger utskottet, i sådana fall, där dessa distrikt hava lönande praktik, d. v. s. mera lönande praktik än flertalet distrikt, skulle naturligtvis denna praktikinkomst komma att inverka så, att dessa distrikt med hänsyn därtill komme att tilldelas lägre lönegrupp än eljest bleve fallet. Nu är det ju så med detta nya förslag, att det vid utformandet av direktiven för de blivande grundlönerna tar hänsyn även till innehavarnas av dessa befattningar inkomst på praktiken. Detta är en nyhet; det har icke tidigare tagits någon hänsyn till detta förhållande. Jag vill nu säga, att jag i stort sett måste ansluta mig till den princip, som man härvid har slagit in på. Men jag vill uttala den förhoppningen, att tillämpningen skall handhavas med en viss försiktighet. Det är ju nämligen så, att praktikinkomsten inom ett veterinärdistrikt lika väl som inom ett provinsialläkardistrikt är i mycket stor utsträckning beroende av innehavarens kvalifikationer och egenskaper. Om det är en ung, dugande och skicklig veterinär, får han i allmänhet mycket att göra. Han anlitas mera, och hans inkomster stiga. Ja, det inträffar i icke så få fall, att en dylik veterinär anlitas även utom sitt distrikt, och därigenom stiga givetvis hans inkomster. Men om det kommer en ny innehavare av samma plats, vilken icke har samma höga kvalifikationer, kan man vara fullkomligt förvissad om att dennes praktikinkomst kommer att bliva avsevärt mindre. Då kan det i vissa fall vara orättvist, att hans grundlön bestämmes i förhållande till den praktikinkomst, som den tidigare innehavaren vetat förskaffa sig. Jag skulle därför vilja hemställa till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han vid bestämmandet av de blivande grundlönerna i allmänhet ville iakttaga en viss försiktighet, så att man icke därvidlag i vissa distrikt får grundlöner stipulerade, som äro allt för låga och ej betingade av de där på längre sikt rådande förhållandena.

Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten. Det är ju ganska sannolikt, att man icke kan vänta någon framgång för en sådan här motion, som helt avstyrkts av utskottet och till förmån för vilken anmält sig endast en reservant. Jag vill dock med hänsyn till husdjurssjukvården i de fyra nordligaste länen av vårt land yrka bifall till motionerna nr I: 270 och II: 435, vilket innebär detsamma som bifall till den av herr Tjällgren vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Vidare yttrade:

Herr Gardell i Gans: Herr talman! Beträffande den nya veterinärdistriktsindelningen skriver utskottet: »Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t skall före distriktsindelningens slutliga fastställande till prövning upptaga de motionsvis gjorda förslagen jämte de framställningar, som på annat sätt framkommit eller ytterligare må framkomma, samt inom ramen av det tillstyrkta antalet distriktsveterinärtjänster göra de jämkningar, som kunna finnas lämpligen bära företagas.»

Då departementschefen förklarar, att tillräckliga skäl ej anförts för inrättandet av ett tredje veterinärdistrikt på Gotland, skall jag, herr talman, be att få anföra skälen, varför vi framburit vår motion. Inom Gotlands län finns för närvarande endast en länsveterinär och två ordinarie veterinärdistrikt. Erfarenheten har visat, att detta är för litet, och därför har sedan år 1921 funnits inrättat ett extra veterinärdistrikt på Gotland, där veterinä-

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

ren avlönats av landstinget och vissa kommuner gemensamt. Då riksdagen år 1931 beslöt, att staten skulle övertaga samtliga kostnader för distriktsveterinärväsendet, gjordes det framställning om att det extra veterinärdistriktet på Gotland skulle göras till ordinarie. Denna framställning tillstyrktes av flera myndigheter, bl. a. av medicinalstyrelsen.

Gör man en jämförelse mellan Gotland och exempelvis Blekinge, finner man, att nyssnämnda framställning var synnerligen berättigad. Enligt föreliggande statistik utgör arealen på Gotland 3,160 kvkm, medan den i Blekinge är 3,039 kvkm. Akerarealen på Gotland är 82,226 har och i Blekinge 63,035 har. Sammanlagda antalet kreatur (hästar, nöt, får och svin) är på Gotland 121,215 och i Blekinge 110,816 st. Inom Gotlands län finns det en länsveterinär, två ordinarie distriktsveterinärer och en extra distriktsveterinär samt en allmänt praktiserande, alltså summa fem veterinärer. Inom Blekinge län finns det en länsveterinär, fyra distriktsveterinärer och fem praktiserande eller summa tio veterinärer. Av denna redogörelse framgår, att den gjorda framställningen om tre veterinärdistrikt på Gotland är befogad, och att de myndigheter, som yttrat sig över framställningen, haft goda skäl för sitt tillstyrkande av densamma.

Av länsveterinärens på Gotland berättelse för år 1931 finner man, att de båda distriktsveterinärerna under året behandlat sammanlagt 5,497 fall och den extra veterinären 2,948 fall. Detta visar ju, att den begärda distriktsindelningen är både behövlig och väl avvägd. Enligt det av medicinalstyrelsen uppgjorda förslaget till veterinärdistriktsindelning på Gotland, vilket förslag sammanfaller med den nuvarande indelningen i två ordinarie och ett extra distrikt, skulle ett distrikt omfatta 19 kommuner, det andra 18 kommuner och det tredje 25 kommuner. Dessutom skulle länsveterinären hava ett praktikområde, som omfattar 29 kommuner.

Genom den alltjämt pågående förädlingen av våra djur hava dessa numera ett högre värde än förr för djurägaren. Följden har blivit, att djurägare numera anlita veterinär i mycket större utsträckning än förr. För att då icke genom allför höga kostnader eller genom indragning av vissa veterinärdistrikt försvåra djurvården för djurägarna, bör Gotland vara indelat i tre veterinärdistrikt.

Jag vill även erinra om att utom det att befolkningen själv avlönar den extra veterinären, anslår landstinget medel till reseersättningar för de längst bort boende djurägarna. Jag tror, att sistnämnda kostnader under år 1932 uppgingo till omkring 1,000 kronor.

Om nu riksdagen bifaller utskottets förslag, skulle jag vilja vördsamt hemställa till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han vid den anbefallda omprövningen av distriktsindelningen ville överväga vad vi i vår motion anfört och sålunda fastställa antalet veterinärdistrikt på Gotland till tre.

Herr talman! Jag har intet särskilt yrkande.

Herr Osberg: Herr talman! Jag har ingenting att invända emot det föreliggande förslaget i och för sig, utan tvärtom anser jag, att det innebär en stor fördel, att vi hava kommit så långt som vi ha på detta område. Men jag äskade ordet för att här ventilera en viss tankegång. Jag har nämligen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 153 väckt en motion, däruti jag hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utreda frågan om att mindre bemedlade djurägare i veterinärdistrikt, som bo på ett avstånd som överstiger en mil från veterinärstationen, måtte komma i åtnjutande av lindring för veterinärens arvode och skjutser-

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

sättning i ungefärlig överensstämmelse med reglerna för lindring av de mindre bemedlades sjukvårdskostnader i provinsialläkardistriktet samt till riksdagen framlägga förslag i här angivet syfte».

Jag tillät mig år 1916 väcka motion om en liknande utjämning, då det gällde läkarvården i provinsialläkardistriktet. Egendomligt nog biföllo båda kamrarna detta förslag utan ett ords debatt. Detta beslut har sedermera visat sig mycket gagneligt för de mindre bemedlade i bygderna och det har nu kommit så långt, att när det gäller läkarvården i dessa distrikt, äger den sjuke, därest hans inkomst icke överstiger 2,000 kronor eller värdet av hans fastighet icke överstiger 10,000 kronor, att av allmänna medel erhålla 60 % till såväl läkararvode som skjutsersättning. Och man kan förstå, att för befolkningen på landsbygden, där avstånden äro rätt stora, har detta en ofantligt stor betydelse. När man nu skall reglera veterinärväsendet, ansåg jag lämpligt, när jag var förslagsställare för detta, som redan trätt i kraft beträffande läkarvården, att även göra en framställning i samma syfte här, när det gäller veterinärvården.

Det är ju helt naturligt, att man måste göra skillnad på dessa två områden, och det har utskottet även pekat på. Men det är dock till sist en utjämningsfråga det gäller. Man strävar ju i våra dagar vad man kan för att hjälpa de i ekonomiskt hänseende svagaste. Och jag antar, att ingen här i kammaren kan ha någonting emot, att man undan för undan i riksdagen har gått in för åtgärder i sådant syfte. Utskottet säger emellertid med anledning av min framställning här följande: »Det i motionen II:443 framförda förslaget, att från veterinärstation mera avlägset boende, mindre bemedlade djurägare skulle komma i åtnjutande av lindring för veterinärens arvode och skjutsersättning i ungefärlig överensstämmelse med vad som nu gäller om provinsialläkares sjukvårdersättning, utgår från ett behjärtansvärt syfte. Lika vägande skäl synas dock icke här föreligga för en sådan åtgärd som i fråga om läkarvård, och systemets genomförande torde stöta på betydande praktiska svårigheter. Med hänsyn härtill och då Kungl. Maj:ts förslag i varje fall öppnar en viss möjlighet till beaktande av de mindre bemedlades intresse, anser sig utskottet icke böra tillstyrka motionärernas förslag.»

Jag undrar, om herrarna i jordbruksutskottet egentligen hava något närmare tänkt på detta spörsmål. När det nu pekas på den rörlighet, som finnes i taxan, så kan den icke sträcka sig längre än till 2 kronor. Det är den rörlighet, som man här föreslagit. Och det är gott och väl, för all del. Då det gäller avgiften vid stationerna, kan tvåkronan ha en viss betydelse. Men om vi tänka på en djurägare, som bor tre à fyra mil från veterinärens bostad, så spelar det väl icke så förskräckligt stor roll, om han får en lindring på 2 kronor.

Det är egentligen egendomligt många gånger, när det gäller framställningar gående ut på att hjälpa den jordbrukande befolkningen t. ex. det här väckta förslaget och som kommer under behandling i jordbruksutskottet, vars ledamöter böra vara intresserade av att lindra svårigheterna för de mindre bemedlade. Men då kommer man och viftar med 2 kronor och tycker, att det bör vara en tillräcklig utjämningsandel. Man kan verkligen bli litet förvånad — herrarna i jordbruksutskottet få ursäkt mig, att jag säger det. Om det hade varit en ny fråga, som här varit på tapeten, skulle jag kunnat förstått jordbruksutskottet, då det säger, att det torde bli besvärligheter med ett sådant system. Men dessa besvärligheter äro redan övervunna. Man har provat systemet i många år. Det var ganska svårt, innan man fick provinsialläkarna att böja sig för denna nya anordning. Man ville heller icke gärna i början säga ifrån, att man ville ha lindring i sina avgifter. Men nu har man efter många års upplys-

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

ningsarbete i bygderna kommit så långt, att man påminner läkaren, när han skall ha sin betalning, om att det finns en sådan möjlighet. Och det finns nu en författning, som säger, att provinsialläkaren skall medföra blankett, därå han skall införa uppgift om de ekonomiska förhållandena, vilken blankett han sedan skall skicka in till länsstyrelsen för att därifrån kvartalsvis få sin ersättning. Herrarna i jordbruksutskottet kunna sålunda icke komma med den ursakten, att detta är en ny fråga, ty det är en fråga, som nu varit prövad i många år och vunnit allt beaktande i bygderna. Systemet är till stor fördel för dem, som komma i åtnjutande av detsamma.

Med de låga priser, som djuren för närvarande betinga, är det i allmänhet på det sättet — jag skulle kunna peka på många sådana fall — att djurägaren icke har råd att hämta veterinär, när denne bor på tre å fyra mils avstånd. Det hade naturligtvis varit på sin plats, att jordbruksutskottet beaktat detta förslag och sagt, att här föreligga lika starka skäl, ekonomiskt sett, som när det gällde utjämning i fråga om arvodena till provinsialläkare. Det är egentligen mycket billigare med själva veterinärvodet än vad skjutsersättningen i många fall kommer att betinga. Om vi tänka oss, att veterinären är bosatt på tre, fyra mils avstånd, så får djurägaren för bilskjuts betala 15 till 18 kronor. Om han sedan får betala 9—11 kronor för själva arvodet, så är kostnaden strax uppe i cirka 30 kronor. Med de låga djurpriser, som här hava påvisats, kan man ju lätt tänka sig, att detta blir avsevärda kostnader jämfört med djurvärdet.

Nu kan man ju säga: ja, men det är ju icke så viktigt med ett djur som med en människa. Och det är visserligen sant. Men det är icke fråga om den saken här, utan här är det fråga om det ekonomiska. Det kan visserligen vara så, att ett djur icke är så värdefullt mången gång. Men det kan vara andra omständigheter, som äro rätt så svåra. Det kan gälla smittsamma sjukdomar. Det kan t. ex. gälla mul- och klövsjuka eller mjältbrand, och inga åtgärder bliva vidtagna för att förebygga smittofara. Det är alltså icke bara *ett* spörsmål, utan det är flera sådana, som här kunna uppstå.

Nu är det väl ingenting att göra åt detta, när man kommit till en så enhetlig uppfattning inom jordbruksutskottet. Detta förvånar mig dock i högsta grad, det må jag säga vännerna, som sitta i utskottet. Men man får väl komma igen med frågan undan för undan. Jag hade dock icke trott, att det skulle vara behövt nu, när man hade en utgångspunkt, som är så likartad, som man icke alls behövt tala om svårigheter. Ty här föreligga icke några svårigheter, mina herrar. Veterinären skulle endast ha att skriva en räkning, som han sedan skickade in till länsstyrelsen, om man ville följa samma principer, som gälla beträffande provinsialläkarna. Och sedan fick han sin betalning varje kvartal. Jag tycker verkligen, att under sådana förhållanden hade det icke varit nödvändigt att skriva om svårigheter i utskottets betänkande. Visserligen hava ni sagt, att frågan är beaktansvärd. Men, då borde herrarna hava beaktat frågan. Jag förstår icke, huru ni kunna tvivla på en princip, som redan är gängse. Jag tror även, att ingen av dem, som icke äro djurägare, skulle hava sagt någonting, om ni, som äro jordbrukare, gått in för detta förslag under framhållande av betydelsen av att de mindre bemedlade jordbrukarna kunde få en hjälp i dessa tråkiga tider. Jag anser verkligen, att här varit ett tillfälle att ge en hjälp åt sådana, som bäst äro i behov därav. Jag vet icke, huru herrarna i jordbruksutskottet skola försvara detta. Det skall bli intressant att höra, vad utskottets ordförande har att säga och kanske någon annan av dem, som varit med om denna lättvindiga behandling av min motion. Men jag hoppas, att frågan skall komma upp igen, så att herrarna få tillfälle att åter pröva ärendet, då det gäller en så behjärtansvärd sak som denna.

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

Ehuru jag icke har stora utsikter att vinna anslutning till mitt förslag, skall jag dock, herr talman, be att få yrka bifall till min motion.

Herr Uddenberg: Herr talman! Då jag till detta betänkande fogat en reservation skall jag be att få säga några ord. Den kungl. propositionen föreslår indragning av två veterinärdistrikt inom Örebro län, dels Grythyttans veterinärdistrikt, som skall uppdelas i två delar, varav en del skall tillföras Kopparbergs distrikt och en del Filipstads veterinärdistrikt, och dels Odensbackens veterinärdistrikt, som skulle sammanslås med Örebro veterinärdistrikt. Man förstår ortsbefolkningens missnöje med denna åtgärd, då trakten kring Odensbacken varit stationsort för veterinär sedan år 1841 och Grythytttedheds veterinärdistrikt med veterinär existerat sedan ett 40-tal år tillbaka.

Denna indragning är en kostnadsfråga med avgörande betydelse för många av dessa djurägare. Grythytttedheds veterinärdistrikt är glest befolkat men stort till sitt yttnehåll och med bristfälliga vägar på stora områden. Detta gör, att kostnaden för veterinärsjukvården inom detta distrikt redan nu ställer sig mycket kostsam för många, men för dem, som bo inom Hällefors socken och skola bli hänvisade till Kopparbergs veterinärdistrikt, fördubblas kostnaden, och för djurägare inom Grythytttedheds socken, med hänvisning till Filipstad, blir kostnaden minst tredubblad mot nu. Då djurägarna inom Grythytttedheds distrikt till stor del äro små arrendatorer inom Hällefors bolag och de övriga jordägarna äro sådana, som hava små jordlotter, är deras ekonomiska bärkraft icke så stor, att de hava möjlighet att betala 25 å 30 kronor för ett besök av en veterinär, utan de bli hänvisade till kvacksalvare och dylika. I Odensbackens veterinärdistrikt äro vägförhållandena bättre, men inom det distriktet bo också en hel del mindre jordbrukare, som bo på långa avstånd, och som därför hava det svårt att kunna betala de kostnader, som veterinären kräver, om de skola tillkalla denne. Det gäller sålunda även för dem en kostnadsfråga, och många av dem hava icke möjlighet att anlita veterinär vid förefallande behov. Vad sedan beträffar det distriktets sammanslagning med Örebro veterinärdistrikt, så blir ju detta distrikts storlek av en mycket stor omfattning. Det kan icke gärna tillfredsställande skötas av länsveterinären och en distriktsveterinär, utan det måste uppstå stora svårigheter även i det fallet. Jag har därför ansett, att om en sammanslagning av distrikten skulle vara önskvärd, så skulle det vara lämpligt att fortfarande stationera distriktsveterinären i Odensbacken, och att man eventuellt anställde ett biträde för länsveterinären för de sexton socknar, som ligga runt omkring Örebro stad och skulle tillhöra detta veterinärdistrikt.

Nu förstår jag, att i frågans nuvarande läge är det icke möjligt att vinna någon rättelse i detta avseende, men jag har velat framhålla dessa synpunkter med hopp om att i en framtid kunna vinna rättelse. Jag har, herr talman, intet annat yrkande för närvarande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Med allt beaktande att distriktsveterinärerna böra hava distrikt av sådan storleksordning, att deras arbetskraft kommer att fullt tagas i anspråk, bör också hänsyn tagas till djurägarnas intresse att vid förefallande behov veterinär finnes att tillgå utan allt för långt dröjsmål och utan att de bli i allt för hög grad betungade av stora resekostnader. Ur dessa synpunkter är den plan till distriktsindelning, som skisserats i den kungliga propositionen, vad beträffar Örebro län alldeles för snäv. Förslaget om indragning av veterinärstationen i Grythytttedhed har, som förut i debatten anförts, inom det området väckt mycket stor oro med hänsyn till möjligheten att för framtiden inom rimlig tid och för överkomliga kostnader få erforderlig veterinärvård för husdjuren. Det stora antalet framställ-

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

ningar att få behålla veterinärstationen i Grythyttted och den motivering härför, som kommit från kommunerna inom detta område, från försäkringsbolag och enskilda jordägare, äro i detta avseende belysande nog, och jag nöjer mig med att hänvisa till dessa. Även från Odensbackens distrikt, som utan föregående varsel i propositionen föreslås till indragning och att läggas till Örebro distrikt, hava framkommit mycket kraftiga meningsyttringar, som visa den vikt, man där lägger vid att veterinärstationen i Odensbacken bibehålles. Det är säkerligen icke heller möjligt för två veterinärer, därav den ene länsveterinär, att tillfredsställande ombesörja veterinärvården i ett så stort distrikt, som Örebro tillsammans med Odensbackens distrikt skulle bliva. Några statistiska data torde i detta hänseende vara vägledande. Propositionen har säkerligen i fråga om indragning av distrikt och förstoring av distrikt genomgående gått till gränsen av vad som är möjligt. Om man nu jämför medeltalet av hästar och nötkreatur i de föreslagna 244 distrikten med det antal som skulle finnas i ett med Odensbacken förenat Örebrodistrikt, skulle det enligt 1927 års husdjursräkning finnas 189 hästar och 2,845 nötkreatur, resp. 7 $\frac{1}{2}$ och 25 % mera för var och en av dessa veterinärer än vad man i andra veterinärdistrikt skulle hava, och då skulle ändock den ena av dessa vara länsveterinär och få en avsevärd del av sin tid upptagen med till denna befattning hörande tjänsteåligganden.

Nu vet jag väl, att det även är andra faktorer än djurantalet, som göra ett distrikt mer eller mindre arbetsamt. Det är dess allmänna struktur och avstånden, men då vill jag erinra om att i ett på föreslaget sätt förstorat Örebrodistrikt skulle det vara en väglängd av närmare 6 mil från Östgötagränsen längst i söder till veterinärstationen i Örebro. Om då i ett visst fall veterinären där vore ute en eller annan mil på tjänsteförrättning norr om Örebro eller nordväst därom, förstår man vilken tidsutdräkt och svårighet detta måste hava med sig att på sådant sätt överbelasta ett distrikt. Det kan icke vara lämpligt eller rimligt.

Nu har utskottet icke fastslagit siffran 244 såsom ovillkorligt gällande, utan säger att »om och i den mån så kan prövas skäligt» bör antalet successivt nedbringas till detta tal. Utskottet säger vidare, att om förhållanden uppstå vilka »göra bibehållande av ett eljest till indragning avsett distrikt önskvärt, har utskottet ansett Kungl. Maj:t icke böra vara under kommande budgetår ovillkorligt bunden att i förekommande fall företaga» sådan indragning. Då det alltså även enligt utskottets förslag finnes möjlighet att få denna distriktsindelning prövad och de ifrågavarande veterinärstationerna bibehållna, har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Men jag vill till vederbörande och då närmast till departementschefen rikta en vädjan att behjarta de behov och önskningsar, som från de nu berörda områdena framförts, och för vilka jag nu också gjort mig till tolk.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Det beslut, som nu kommer att fattas av riksdagen, är en konsekvens av det beslut, riksdagen fattade förlidet år om att en överflyttning av veterinärerna skulle ske från landstingen till staten. Detta skall träda i kraft redan den 1 januari nästa år, och följaktligen har utskottet icke kunnat längre skjuta på denna fråga. Det hade varit önskvärt, om den kommit fram i fjol, men det gjorde den icke, och därför har utskottet måst gå till ett beslut.

Vad först gäller herr Sandströms yrkande om bifall till den motion, som väckts av honom och en ledamot i första kammaren, och varom yrkande om bifall framförts i herr Tjällgrens reservation, går detta ut på, att då det gäller de norrländska länen dessa skulle sättas i minst lönegrupp 5. Jag tror i

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

alla fall, att det kommer att bli ytterst få fall i Norrland, där det ens kommer att stanna vid lönegrupp 5, utan det kanske blir 6 eller 7, som blir det allmänna där uppe. Ty det är icke bara inkomsten på taxan, som det skall räknas med, utan det skall även tagas hänsyn till dyrortsförhållanden, huru svårskött distriktet är, och detta kommer i betraktande, då det gäller för Kungl. Maj:t att bestämma, vilken lönegrupp distriktet skall tillhöra. Det kanske kan finnas något distrikt, man har pekat på att i Västerbotten skulle kunna finnas ett par, nämligen i närheten av Umeå och Skellefteå, där inkomsten av taxan är mycket stor, och skulle då en distriktsveterinär där, som kanske har den största inkomsten av taxan, placeras i minst femte lönegruppen, under det att en annan, som också placerades i femte lönegruppen, kanske låge 1,000 kronor efter i inkomst, kan det icke vara riktigt. Därför tror jag, att det är riktigast att gå på den väg, som Kungl. Maj:t och utskottet har gått.

Vad vidare beträffar distriktsindelningen har ju utskottet haft, som herrarna finna, en hel massa motioner att behandla, och det har varit för utskottet omöjligt att gå in i detalj och bestämma gränserna, särskilt som detta är en fråga som bör avgöras av Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har ju i propositionen tillkännagivit, vilken ståndpunkt Kungl. Maj:t intager till detta spörsmål. Jag har därför anledning uttala den förhoppning, som utskottet också uttalar, att när Kungl. Maj:t går att bestämma distriktens antal, Kungl. Maj:t tar den hänsyn, som är möjlig att taga, till de olika ortsintressena. Det är omöjligt för Kungl. Maj:t att kunna taga hänsyn till alla. Här har t. ex., då det gällde ett distrikt, kommit en framställning, att detta skulle bibehållas, och så har det kommit en framställning från annat håll, att det distriktet skulle indragas. Det är olika ortsintressen som göra sig gällande, och det går icke att tillgodose alla. Men jag tänker, att det finns fall, då Kungl. Maj:t utan någon större olägenhet kan taga sådana hänsyn, och då bör det ske. Det har t. ex. framkommit önskemål från en ortsbefolkning, att en kommun borde tillhöra ett annat distrikt, och då skulle det väl icke vara omöjligt att på en sådan punkt göra en rättelse, så att befolkningens önskemål i den kommunen bleve tillgodosedda. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att göra det, och under sådana förhållanden kommer man icke längre för närvarande.

Hade det varit så, att frågan kommit fram i fjol, då hade man kunnat avslå propositionen och begära en förnyad utredning angående distrikten, men det är nu för sent att göra så, då dessa bestämmelser angående de nya distriktsveterinärerna som statstjänare skola träda i kraft redan den 1 januari.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Rosta: Herr talman! Det var med anledning av indragningen av de två distrikten i Örebro län, som jag skulle vilja säga några ord. Det är knappast något län som så drabbats av indragningar som Örebro, och det är givet att befolkningen där icke känner sig tillfredsställd med denna anordning. Vad nu först Odensbackens distrikt beträffar, så ligger Odensbacken mitt i distriktet och utgör en centralpunkt där, och det finnes förut läkare, apotek och veterinär. Veterinär har funnits där sedan år 1841, och då är det klart, att det ju skulle kännas litet konstigt för befolkningen att få detta distrikt indraget. Vid sammanslagning med Örebro distrikt kommer detta distrikt för de båda veterinärerna i Örebro att bli mycket arbetsfyllt. Den ena av dessa är länsveterinär och har med anledning därav naturligtvis en hel mängd att göra, och med anledning av en blivande lagstiftning, som är under utarbetande, kommer länsveterinärens arbete att i än större grad

Ang. distriktsveterinärväsendet. (Forts.)

ökas, och det gör, att detta kommer icke att tillgodose djurvården på tillfredsställande sätt, utan det måste naturligtvis genomföras en annan anordning. Och så föreligger dessutom den faran, att det med hänsyn till de låga djurvården, som råda, ligger nära till hands, att kvacksalveri börjar florera igen. Det har ju minskats nu under de senare åren, men med de stora föreslagna distrikten kommer det helt säkert att åter öka. Det kommer även att bli, som förut framhållits här, högre kostnader för befolkningen, och den kommer naturligtvis att i längden kanske draga sig för att söka veterinär, och på sådant sätt kommer djurvården icke att bli på tillfredsställande sätt tillgodosedd. Grythyttedheds distrikt är ett skogsdistrikt med stora avstånd, och den fattigare arrendebefolkning, som bor i detta distrikt, skulle dessutom delas upp på två olika län, Örebro och Värmlands. Man har ju förut, då det gällt bestämmande av distrikt av olika anordningar, provinsialläkare och andra, sökt följa länsgränserna. Därför går man in för att klyva distrikten i två delar. Det har sina avvisidor och är naturligtvis icke för vederbörande lyckligt. Dessa båda indragningar komma på det sättet att drabba hela länets befolkning, och det är väl hårt, men med hänsyn till den motivering utskottet skrivit får man uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t måtte vid blivande indelning taga hänsyn till de synpunkter, som framförts i motionen och dessutom här i debatten. Med anledning därav har jag, herr talman, inget yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner angående utskottets hemställan i mom. 1), nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 270 och II: 435; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Vidare framställde herr talmannen beträffande utskottets hemställan i mom. 2) till en början propositioner dels på bifall till berörda hemställan, i vad densamma anginge motionen II: 443, dels ock på bifall till sistnämnda motion; och blev utskottets hemställan i denna del av kammaren bifallen.

Slutligen blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets hemställan jämväl i övrigt av kammaren bifallen.

§ 13.

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 253, angående godkännande av en mellan Sverige, å ena, samt Det Förenade Konungariket Storbritannien och Norra Irland, å andra sidan, träffad handelsöverenskommelse; samt

nr 254, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 14.

Slutligen upptogs till behandling sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning ävensom i ämnet väckta motioner.

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning.

Genom en den 3 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 180, vilken hänvisats till statsutskottet och av nämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, hade Kungl. Maj:t under åbe-

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)
ropande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden föreslagit riksdagen att under andra huvudtiteln till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes upptagna i den av Kungl. Maj:t utfärdade stadga i ämnet, med de ändringar som kunde föranledas av vad departementschefen i propositionen anfört, anvisa ett extra förslagsanslag för budgetåret 1933/1934 å 490,000 kronor.

I samband härmed hade sammansatta utskottet förehaft sex inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 273 och 277 av herr *Ekman*, nr 283 av herrar *Mellén* och *Sundberg*, nr 284 av herr *Lindhagen* och nr 285 av herr *Bismark* samt motionen i andra kammaren nr 455 av herr *Lindqvist*.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte under andra huvudtiteln till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes upptagna i den av Kungl. Maj:t utfärdade stadga i ämnet med de ändringar, som kunde föranledas av vad departementschefen anfört i propositionen jämte vad utskottet i ärendet uttalar, anvisa ett extra förslagsanslag för budgetåret 1933/1934 å 530,000 kronor;

B) att de av herr *Ekman*, herrar *Mellén* och *Sundberg*, herr *Bismark* och herr *Lindqvist* i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A); samt

C) att den av herr *Lindhagen* väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande motiveringen till utskottets hemställan under A) hade reservation avgivits av herrar *Oscar Olsson* och *Bergström*.

Därjämte hade herr *Oscar Olsson* reserverat sig beträffande utskottets hemställan under C).

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Jag kommer att radikalt taga avstånd från det föreliggande projektet. Jag är ledsen över att jag genom detta avståndstagande kommer i oppositionsställning till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, en person vilkens initiativrikedom jag städse har beundrat, en person av utomordentlig kapacitet i praktiska rättsfrågor, som har blivit mig själv till ett betydande föredöme i min egen juridiska verksamhet. Jag är emellertid övertygad om att han vid detta tillfälle, liksom städse eljest, skall ha förmåga att kunna skilja mellan sak och person.

Det är uppenbart, att den nya ordning, som här föreslås, i verkligheten icke är förestavad av uttalade önskemål om avlösning av det rådande vikariatssystemet vid häradsrätterna. Det framgår av propositionen, och det säges direkt i utskottets utlåtande, att den föreslagna omorganisationen är att betrakta såsom en förberedelse till processreformen. Man har sålunda uppenbarligen utgått ifrån, att processreformens framtida genomförande är definitivt tryggt. Bakom den utgångspunkten ligger naturligtvis riksdagens beslut av år 1931. Det är möjligt, att den positionen är *politiskt* riktig. Är detta händelsen, så måste man emellertid uttala sitt beklagande över den svenska lagstiftningspolitiken. Det är ganska sorgligt, att ett riksdagsbeslut, som vilar på väsentliga misstag angående vad saken rör sig om, skall få bli

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

normerande för utvecklingen av hela vårt rättsväsende. Detta torde icke kunna betraktas såsom en överdrift. I den då avhållna riksdagsdebatten påvisades, att hela projektet vilar på en falsk uppfattning om processens funktion, en uppfattning, som lett till uppställandet av orealiserbara reformideal, vilka i sin tur blivit bestämmande för förslag till både yttre och inre omorganisation av rättegångsväsendet. Det går näppeligen för sig att låtsas, som om riksdagen vid fattande av 1931 års beslut hade funnit den framställda kritiken ohållbar. Ty ett faktum är, att denna kritik i själva verket varken av utskott eller riksdag har blivit prövad. Jag tillsporde dåvarande justitieministern, om han icke ville framträda och bemöta den utförda kritiken. Han hade emellertid ingen lust därtill. Under de båda gångna åren har varje försök till sakligt försvar för de kritiserade resonemangen uteblivit. Vari denna kritik består kan jag icke utveckla här i dag. Det skulle föra alltför långt, och jag får därför hänvisa till den ifrågasatt riksdagsdebatten. Men förhållandet är det, att det genom djupt gående undersökningar har visats, att utgångspunkten för hela processreformen är ohållbar. Man kan tryggt påstå, att kritiken i detta ämne börjat vinna allt större och större terräng inom det uppväxande juristsläktet. Sätter man sig in i denna kritik, skall man förstå, att de vittgående reformplanerna i avseende å processreformen aldrig skola kunna lända vårt land till gagn och att för rättsväsendet nyttiga reformer måste anpassas inom en vida blygsammare ram, inom vilken gammalt och beprövat varder tillvarataget. Man torde med skäl kunna ställa den frågan, huruvida det kan vara riksdagen värdigt att kasta ut vårt rättsväsende i en reform, som av dess tillskyndare uppenbarligen tänkes skola komma att verka genom sekler, men som kan visas i hela sin grundläggning vara förfelad. Mig förefaller forcerandet av denna reform under dessa omständigheter vara högst betänkligt, och detta är anledningen till att jag yttrar mig i ämnet.

Hänsyn till processreformen kan sålunda sakligt icke motivera det nu föreliggande projektet. Betraktas återigen den systemförändring, som nu föreslås för domareutbildningen, icke mot bakgrunden av processreformen utan blott såsom en avlösning av vikariatsförhållandena vid häradsrätterna, kan den givetvis redan av *den* grund icke vara tillräckligt motiverad, att den uppenbarligen måste betraktas såsom en alltför stor och vidlyftig apparat. Man plägar ju inte skjuta sparvar med kanoner. Men även bortsett härifrån, kan det starkt ifrågasättas, om inte synnerligen betänkliga nackdelar äro förknipade med denna förändring, nackdelar, vilka långt överväga eventuella fördelar.

Man står här i begrepp att ytterligare utveckla de linjer, som redan beträffat genom 1925 års domsagostadga. Dessa linjer äro enligt min mening av utpräglad *antidemokratisk* natur. Den popularitet, som vårt lands lantdomarekår sedan länge har åtnjutit, sammanhänger otvivelaktigt därmed, att dess utbildning och befordringarna inom densamma icke ha skett efter enbart *byråkratiska* principer. Men det är just sådana principer, som redan genom 1925 års domsagostadga inaugurerats och genom detta förslag ytterligare accentueras. Hur skall exempelvis en arbetarson eller annan person i mindre goda ekonomiska omständigheter, som efter sin studentexamen måst kosta på sig mera än fem års universitetsstudier, kunna våga sig in på domarebanan, där han riskerar att efter ytterligare en följd av år, obestämt hur många, av en hovrätt förklaras oduglig för detta yrke? Är det verkligen riksdagens mening, att just domarekåren skall göras till ett stånd, som endast eller företrädesvis står öppet för ekonomiskt privilegierade människor? Hava riksdagens ledamöter betänkt, vad det betyder till förvridning av den moraliska kvaliteten

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

hos landets domarekår, att aspiranterna långt in i sin mannaålder ha att fullgöra sin tjänstgöring under trycket av, att kontrollerande ämbetsmäns personliga misshag kan bli dem ödesdigert? Är det speciellt servila karaktärer, vårt land skall utdana för domareyrket? Jag frågar vidare, herr talman, är det möjligt, att en kår, som på detta exceptionella sätt utgallras av en hemlig konklav, kan undgå att genomsvyas av byråkratisk högfärd? Är det därigenom, som underdomstolarnas förtroende hos folket skall åstadkommas? Har man övervägt, hur denna tjänstgöring i hovrätterna har varit ägnad att från domarebanan avskräcka vissa självständiga och stolta naturer och särskilt sådana, som ha en mera utpräglad läggning för just det slags verksamhet, som helt och hållet saknas i hovrätterna men som faller inom lantdomarens uppgifter, nämligen processledningen och den därmed sammanhörande beröringen med parter och vittnen?

I vad jag nu har sagt ligger det icke någon som helst insinuation mot ledamöterna i våra hovrätter. De äro givetvis till karaktären som andra människor, och därför influerar på dem ett system, i vilket de fungera utan att de på något sätt själva kunna tillskrivas ansvaret för detta system. Men jag ber att i det avseendet likväl särskilt få understryka en sak, nämligen att hovrättsjuristernas utbildning hittills ingalunda i samma grad som i den nu inau-gurerade ordningen varit ägnad att befämja servilitet och byråkratisk anda. Ty intill 1925 års domsagostadga fanns dock alltid *det* korrektivet, att den, som ratades i hovrätten, hade möjlighet att finna sin utbildning på lantdomarebanan. Den säkerhetsventilens borttagande är enligt min mening ett antidemokratiskt »framsteg».

Hemligheten med den svenska lantdomarekårens hittillsvarande anseende hos folket sammanhänger otvivelaktigt, som jag nämnde, med dess relativt obyråkratiska utbildning. Vad är det nu man har att invända mot denna kår? Är det folket, som klagat? Nej, det är företrädesvis från de teoretiska eller byråkratiska juristerna, som denna reformiver härrör sig. Ett skenbart talande argument har man funnit i det s. k. vikariatsystemet vid häradsrätterna. Det kan ju låta illa att en person med endast studentexamen, 5 å 6 års universitetsstudier och två års praktik såsom notarie får sitta som tillförordnad domare. Men tänker man sig något för, skall man finna, att en person kan bli riksdagsman, *utan någon särskild föregående utbildning*, redan vid 23 års ålder. Man kan säga, att en riksdagsman vid den åldern kan ur allmänna synpunkter vara mycket skadligare än en hovrättsnotarie. Han kan genom både motioner och interpellationer ställa till vida större spektakel än en tjugufemårig notarie. Men, framför allt, betänk att exempelvis en läkare före 25 års ålder kan nödgas utföra livsfarliga operationer, mot vilkas olyckliga utgång kanske varje »instansordning» saknas! Vart bär det hän, om alla skola vara gamla gubbar, innan de kunna åtaga sig ett ansvarsfullt arbete? Är man icke vuxen vid 25 års ålder, icke ens efter en sådan utbildning, som nyss nämnts? Alla, vilken tjänst det än är fråga om, äro vi yngst i början. Detta är dock något som ändras med var dag, som går. Ökad ålder och erfarenhet komma av sig själva. Härtill kommer nu den *faktiska* goda traditionen vid våra domarekanslier. En ansvars-kännande domare inser, att unga notarier i tjugufemårsåldern icke alltid kunna lämnas vind för våg och utan stöd, om svåra uppgifter förestå. Brister det någon gång i denna tradition, torde den saken kunna ordnas genom en instruktion. Naturligtvis inser jag, att trots allt det sagda, *stundom* bristfälligheter kunna uppstå. Men gentemot detta tillåter jag mig upppepa, vad jag vid föregående tillfällen sagt, nämligen att ett *absolut* tillfredsställande ideal icke går att skapa inom något område. *Det* bör man även inom statsförvaltningen städse ha för ögonen.

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

Jag har icke någon särskilt stor praktisk erfarenhet i ämnet, allra minst i justitieministerns ögon. Jag vet, att jag icke har det, men jag har dock tillräcklig erfarenhet på detta område för att våga bestrida, att svenskt rättsväsende genom detta vikariatsystem tagit någon större skada, och framför allt bestrider jag, att eventuellt påvisbar skada tillnärmelsevis skulle kunna uppväga de nackdelar, som tillfogas vårt samhälle genom reformer av sådan art, som den nu föreslagna.

Hade dessa synpunkter på ett tidigare stadium av riksdagsbehandlingen blivit ventilerade — det är mitt eget förbiseende, att så icke skett, eller rättare det är icke ett förbiseende, utan jag har av tidsbrist hindrats motionera i ämnet — så hade jag yrkat icke blott avslag utan också på skrivelse från riksdagens sida angående ändring av domsagostadgan av år 1925 i enlighet med de synpunkter, som här blivit antydda. Så som saken nu ligger till är ett dylikt yrkande tämligen orkeslöst och jag ber därför, herr talman, endast att få hemställa om avslag på Kungl. Maj:ts proposition samt att riksdagen under andra huvudtiteln till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning måtte, i likhet med föregående år, anvisa ett förslagsanslag för budgetåret 1933/1934 av 550,000 kronor.

Fru Östlund: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få säga några ord om en fråga, som beröres i reservationen. Reservanten fullföljer i år det förslag, han redan föregående år framförde i en motion. Föregående år behandlades nämligen frågan om domarutbildningen, i vad det gällde de kvinnliga aspiranterna. Det krävdes, att utbildningen skulle vara lika för manlig och kvinnlig ungdom. För närvarande är det ju så, att de manliga juristerna förvärva sin domarcompetens genom tjänstgöring hos häradshövding, och de kvinnliga aspiranterna måste fullständiga sin utbildning, innan de kunna få motsvarande kompetens, genom ett halvt års tjänstgöring i hovrätt. Jag tror, att det är ett fullt rättvist krav, att de unga ställas lika och att utbildningen varken försvåras eller fördyras onödigtvis för de kvinnliga juristerna. Man kan ju säga, att denna fråga kanske inte skulle behöva tas upp i detta sammanhang, men jag anser, att frågan om den lika utbildningen borde ha tagits upp, så fort någon som helst omorganisation kom på tal. Nu är det ju så, att de kvinnliga domaraspiranterna ha en fullständigare och mångsidigare utbildning än de manliga. Det synes man varit ganska enig om. Det har inte heller från kvinnligt håll uttalats något som helst önskemål beträffande förenkling av denna utbildning, utan man har snarare tänkt sig, att utbildningen skulle höjas över lag. Det är därför en besvikelse, att inte denna fråga tagits upp nu, i synnerhet som uttalanden från föregående år kunnat ingiva vissa förhoppningar i den riktningen.

Den motion, som jag förut talade om, avslogs ju vid föregående riksdag, men utskottet uttalade då, att om det skulle vara möjligt att göra något åt den saken innan rättegångsreformen genomfördes, skulle säkert departementschefen kunna ta upp den frågan. Jämte mig fanns föregående år också en annan reservant, och denne uttalade förmodan, att departementschefen till och med omedelbart — så tror jag uttrycket föll — skulle kunna taga upp denna fråga till behandling. Jag instämde då häri, och jag vill understryka samma mening nu och jag ber därför att till den verkan det hava kan få yrka bifall till den motivering som föreslås i reservationen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Schlyter:** Herr talman! Jag vill gärna till utskottet framföra min tacksamhet för den välvilliga behandling, som den kungl. propositionen har rönt, och särskilt glädjande är det

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)
ju, att utskottet efter en mycket ingående behandling av förslaget enhälligt samlats om sitt utlåtande.

Kammarens ledamöter ha sig nog bekant, vad grundtanken i förslaget är. Grundtanken är den, att man på domarekanslierna i våra domsagor skall åstadkomma en lämpligare fördelning av arbetsbördan mellan den äldre, erfarna, ordinarie domaren och de yngre biträden, som i domsagorna söka sin utbildning. Det är ju ett gammalt klagomål, som framförts här i kammaren redan för bortåt trettio år sedan av en veteran, herr Åkerlund, vilken många gånger under sin riksdagstid återkom till kravet på att häradshövdingarna skulle i större utsträckning än dittills varit fallet sköta sina tjänster själva. Man nedlägger mycken möda på att se till att såsom innehavare av våra häradshövdingetjänster få de mest erfarna och skickliga personer, men vad gagnar detta till, om man inte sedan låter dem utöva domareämbetet utan i stället låter de unga, oerfarna aspiranterna vartannat eller vart tredje ting träda i den ordinarie domarens ställe? Det är inte tänkbart, att dessa unga män, de må ha haft en aldrig så god utbildning vid universitetet, skola kunna besitta den erforderliga erfarenheten för att i de mångskiftande mål, som dragas inför domstolarna, med insikt och auktoritet leda utredningen och sedan skrida till ett bedömande av ett ofta vidlyftigt material genom doms avkunnande. Det är ett av alla, som utifrån haft beröring med våra häradsrätter, erkänt missförhållande, som man ingripit emot, när man har velat genomföra bestämmelser, gående ut på att våra häradshövdingar, så långt det är möjligt, själva skola sitta som domare, medan de åt de yngre biträdena på domarekanslierna lämna enklare göromål, ägnade att bereda dem den utbildning, som de där söka. Under loppet av de senaste decennierna hava tid efter annan för riksdagen framlagts förslag, som successivt inskränkt på tingssittningen för de unga och alltså utvidgat häradshövdingarnas egen tjänstgöring såsom ordförande i rätten. Slutet på den utveckling, som sålunda ägt rum, innehålles i det nu för riksdagen framlagda och av ett enhälligt utskott tillstyrkt förslaget. När enligt detta förslag den ordinarie häradshövdingen i princip själv skall sitta i domstolen, medan man åt biträdena överlämnar utförandet av mindre viktiga göromål, är detta ju, mina herrar, i själva verket ingenting annat än vad som förekommer på alla andra levnadsbanor. Kan det nämnas någon enda, där man ordnat utbildningen på det sättet, att man åt nybörjaren överlåter att sköta chefens göromål? Principen för en praktisk ordning av arbetet vid våra domsagor måste vara densamma som på andra levnadsområden, nämligen att man först genom ökad erfarenhet når fram till förmåga att påtaga sig det större ansvaret.

Nu har emot det system, som föreslås i den kungl. propositionen, riktats vissa anmärkningar av min gamle vän Lundstedt, som jag skall be att få bemöta. Han kritiserade skarpt den princip, som blev genomförd 1925 och som i korthet uttryckt gick ut på att man inte längre skulle fortsätta med det system, som dittills hade tillämpats, nämligen att de personer, som hade blivit underkända i hovrätterna, ansågos goda nog att rekrytera häradshövdingetjänsterna. Samma hovrätter, som underkänt en aspirant såsom ledamot av hovrätten, godkände honom såsom aspirant på underdomarebanan. Med stort fog har emot detta gamla system invänts, att våra häradshövdingetjänster äro minst lika viktiga som befattningarna i hovrätterna. Häradshövdingarna träda i omedelbar kontakt med den rättssökande allmänheten. De komma att handlägga och avgöra ett oändligt mycket större antal mål och ärenden än dem, som fullföljas i hovrätten. De avgöra det stora flertalet av dessa mål i sista instans, därför att de aldrig gå vidare. I själva verket är ingenting så viktigt i en domstolsorganisation som att underrättsdomarna äro verkligt skickliga och dugliga för sin uppgift. Denna princip var tidigare inte erkänd. Hovrätterna ansågo,

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

att det var mycket viktigare uppgifter, som ledamöterna i de kollegiala överrätterna hade. Vi behöva inte dölja för oss, att det gamla systemet i många fall lett till att på domarebanan befordrats personer, som inte varit sin viktiga uppgift vuxna.

I den gamla ordningen skedde som sagt en förändring år 1925. Nu anmärkte herr Lundstedt häremot, att det var en olycklig reform, en antidemokratisk reform. Förut hade man den säkerhetsventilen, att den, som inte blev godkänd i hovrätten, kunde gå fram i första instans.

Vad det antidemokratiska i den då genomförda reformen beträffar, måste jag medge, att jag inte förstår det. Jag tror, att herr Lundstedt utvecklade sina synpunkter på det sättet, att det skulle vara billigare, skulle medföra mindre kostnader för domareaspiranterna att ta sig fram häradsrättsvägen än att underkasta sig prövningen i hovrätten. I själva verket blir kostnadsskillnaden mycket oväsentlig, om ens någon, mellan den gamla ordningen och 1925 års ordning, vilken kvarstår i det nu föreliggande förslaget. Icke heller kan jag anse det odemokratiskt att ställa höga anspråk på de blivande domarna. Enligt den föreslagna ordningen skall den unge aspiranten, sedan han under tre års tid fått sin första utbildning i häradsrätt, underkastas en prövning, för att man skall få till stånd den utgallring av domareaspiranterna, som måste företagas på något sätt, så att inte olämpliga aspiranter befordras vidare. Såvitt jag förstår, finns det inte någon annan möjlighet än att lägga denna prövning i den närmaste överdomstolens hand, och jag har mig inte bekant, att man emot hovrätternas fullgörande av denna uppgift anfört några anmärkningar av den betydelse, att det kan anses motiverat att underkänna dem i detta avseende. Sedan den unge mannen har kommit in till hovrätten och enligt arbetsordningen tjänstgjort där i nio månader, kan han underkastas prov såsom fiskal, och när hovrätten på detta sätt har lärt känna honom närmare, får han enligt det nu framlagda förslaget tillfälle att, ifall han blir godkänd av hovrätten till befordran på domarebanan, fortsätta sin underrättstjänstgöring såsom sekreterare i någon domsaga. En grundtanke i förslaget är nämligen den, att medan den tidigare underrättsutbildningen var slut med de tre första åren i domsagan, så skall nu varje blivande hovrättsdomare gå tillbaka till underrätten och under flera års tjänstgöring i första instans vinna den utomordentligt värdefulla utbildning, som denna tjänstgöring utgör och som inte kan uppvägas av enbart tjänstgöring i hovrätten. Jag menar alltså, att den utbildning, som det nu framlagda förslaget innebär, medför i väsentlig mån ökade garantier för att våra blivande domares utbildning — de må sedan slutligen ta plats i hovrätterna eller placeras i underrätterna — skall bli bättre än den hittills varit. Något antidemokratiskt i detta system är jag i varje fall inte i stånd att finna.

Antagligen kommer herr Lundstedt att emot detta invända, att det har hänt någon gång, att en person inte har blivit accepterad av hovrätten, fastän han skulle ha kunnat användas till domare. Ja, först och främst är det klart, att hovrätter liksom alla andra institutioner kunna begå ett misstag, men jag vågar ha den uppfattningen, att det är bättre, att någon enstaka person, som kunde ha använts såsom domare, inte blir använd därtill utan får slå sig på någon annan juridisk verksamhet, än att ett flertal personer, olämpliga till domareyrket, släpps fram till ordinarie beställning i underrätt på grund av bristande kontroll över deras duglighet.

Jag kan alltså inte lämna något medgivande åt den anmärkningen, att det nu föreslagna utbildningssystemet skulle ge rum för någon anmärkning ur de synpunkter, som ha blivit anförda.

Jag bör också med ett par ord bemöta fru Östlund. Hon anslöt sig, om

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)
jag inte missuppfattade hennes anförande, till de anmärkningar, som ha framförts i reservationen mot att man inte omedelbart har åstadkommit likställighet mellan män och kvinnor för befordran på domarebanan. Den kungliga propositionen, som nu blivit tillstyrkt av utskottet, har för framtiden genomfört full likställighet. Det råder inte i något avseende någon skillnad i de utbildningskrav, som ställas på kvinna och på man. Men i övergångsbestämmelserna, som äro avsedda att gälla några få år framåt, intill dess att sekreterare ha hunnit att bli anställda i de domsagor, där det oundgängligen behövs, bestämmes, att under dessa övergångsår skulle ingen förändring vidtagas av nu gällande bestämmelser om att en ung kvinna för att släppas fram till ordförande i häradsrätt skall undergå provning i hovrätt, medan motsvarande bestämmelse för närvarande inte gäller för mannen. Det skulle inte med nuvarande system vara möjligt att genomföra det krav, som uppställs i reservationen, att redan under övergångsåren männen skola underkastas samma provning som de kvinnliga aspiranterna. Det skulle innebära, att varenda notarie i varenda domsaga före tingssittningen skulle undergå denna provning. Det är inte tekniskt möjligt att åstadkomma denna vandring in till hovrätterna för en provning där av samtliga i domsagorna tjänstgörande notarier. Först i framtiden, när man tänker sig, att den allmänna juristutbildningen avslutas med de tre årens tjänstgöring, innan vederbörande släpps fram till de stora tingssammanträdena, först då, när hovrätterna skola verkställa en utgallring av ett relativt litet procenttal av jurister, som skola gå fram på domarebanan, blir det möjligt att underkasta även de manliga blivande domarna samma kontroll och provning, som de kvinnliga aspiranterna hittills varit underkastade. Därför får man finna sig i att under ett par övergångsår låta den hittillsvarande olikheten bestå. Den har dock inte varit alltför betungande. Hade man på sin tid inte infört denna olikhet, så skulle kvinnorna aldrig av riksdagen ha släppts fram till domarebanan.

Jag skall nu sluta, herr talman, med att förklara, att de erinringar, som ifrån utskottets sida beträffande vissa punkter i förslaget ha framställts mot detsamma, inte i något avseende ge anledning till opposition från min sida. Delvis är det förtydliganden, kompletteringar av uttalanden i propositionen, och i den mån de innebära jämkningar av vad i propositionen föreslås kan jag ansluta mig till dem. Mest betydande är den förändring i förslaget, som utskottet företagit med anledning av motioner av herrar Bismark och Lindqvist. Denna förändring går ut på att man avstår från en besparing på 40,000 kronor, vilken hade föreslagits här bland alla andra besparingar, som man i dessa nödtider har försökt att göra på huvudtiteln. Jag nödgas säga, att jag tacksamt accepterar denna tillökning i anslaget. Då utskottet har varit enhälligt, har jag ju inte någon anledning att förklara, hur man möjligen skulle kunnat försvara besparingen. Nu är jag alltså enbart tacksam, ifall kammaren vill bifalla utskottets förslag.

Herr Strindlund: Herr talman! Det är givet, att jag inte skall försöka mig på att slita tvisten mellan juristerna, men jag har ansett, att jag i alla fall bör redogöra för hur vi lekmän sett på denna proposition, då vi haft att ta ståndpunkt till den inom utskottet.

Strängt taget är ju propositionen närmast att betrakta endast som en följdverkan av det beslut och det principuttalande, som förekommo vid 1931 års riksdag. Jag medger, att man kan tvista om den reform, som då på sätt och vis beslutades. Framför allt fann jag i det yttrande, som professor Lundstedt hade, en hel del uttalanden, som nog ganska väl överensstamma med min uppfattning i vissa detaljer. Jag är rädd för att man kan misstänka,

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

att denna reform med domare, biträdande domare och sekreterare inom vissa domsagor i viss utsträckning skall kunna få till följd en, som han uttryckte sig, byråkratisering av våra domstolar, och framför allt då lantdomstolarna. Det är inte underligt, vill jag tillägga, om man därför varit tveksam, om denna fortsättning på 1931 års beslut bort komma så snabbt som den tydligen nu har gjort med det förslag, vi ha fått ifrån Kungl. Maj:t. När man dessutom varit tveksam inte bara om tidpunkten utan jämväl i sak, är det inte underligt, att vi inom utskottet haft ganska svårt att ena oss. Vi hade ju inte mindre än tre dagars principdebatt, innan vi ens voro mogna för att fatta något som helst beslut, och vi voro inte ens då färdiga, utan vi fingo inom utskottet tillsätta en särskild delegation, där vi satte in de två polerna så att säga, för att de inom delegationen skulle försöka att ena sig. Bland dem, som där voro med, fanns ju även domarnas specielle talesman inom utskottet. De gjorde upp den kompromiss, som här föreligger och som jag anser, att man, såsom den nu blivit utformad, kan godtaga.

Det är ju alldeles givet, att så snart en kompromiss göres, känner man sig mer eller mindre missbelåten på båda fronterna, och detta tror jag är förhållandet även med denna kompromiss. Vad som dock gör, att jag i alla fall kommer att yrka bifall till utskottets förslag, är närmast att det med den uppmjukning, som gjorts i visst avseende i Kungl. Maj:ts förslag i fråga om en del domsagor, öppnas möjlighet för att man skall kunna pröva dessa två system sida vid sida under en tid. Med ledning av de erfarenheter, som man under denna tid samlat, kan man sedan taga ställning, då det gäller att i sista hand fatta ståndpunkt till processreformen, när den kommer. Det är huvudsakligen det sista skälet, som gjort, att jag förenat mig med utskottet, och jag tror det är detta, som ligger bakom, att ledamöterna i utskottet, åtminstone de från denna kammare, blivit eniga.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Lundstedt: Herr talman! Jag är ledsen — och jag sade det i början av mitt föregående anförande, innan herr statsrådet hade hunnit infinna sig — över att ha kommit i denna opposition till en person, vars utomordentliga kapacitet just på detta område jag sätter så synnerligen högt. Såsom jag från början varit övertygad, fann jag också i hans yttrande, såvitt det innefattade svar till mig, att han sin vana trogen skilde mellan sak och person. Jag tillåter mig emellertid att ingå i ett par bemötanden av herr statsrådets synpunkter.

När herr statsrådet säger, att det sedan gammalt varit klagomål mot vikariatsystemet och därvid hänvisade till herr Åkerlunds motion vid 1906 års riksdag, så vill jag genmäla, att ett sådant argument sakligt näppeligen kan ha något värde, därför att herr Åkerlund i sin motion alls inte anförde några påtagliga skäl för de unga notariernas olämplighet. Vad han reagerade emot var egentligen endast, att häradshövdingarna ha alldeles för mycket tjänstledighet; det ginge inte an att låta dem ha det. Men om det kan motiveras med nyttighetssynpunkter, att häradshövdingarna få ha formell tjänstledighet för att låta notarierna i och för sin utbildning komma fram och hjälpa till med domsagornas skötsel, behöver den vidsträckta tjänstledigheten icke vara någon verklig angreppspunkt i denna fråga. Är man missbelåten med den sidan av saken, bör den naturligtvis regleras. Men dylik missbelåtenhet får inte leda till sådana vittfamnande reformer, som den nu ifrågavarande.

Herr statsrådet framhöll vidare det olämpliga, med hänsyn till konsekvenserna, i att hovrätterna skulle kunna å ena sidan underkänna en persons kompetens för hovrättskarriär, men likväl å andra sidan, såsom före 1925 års dom-

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)
 sagostadga, vara nödsakad att förordna vederbörande såsom lantdomare. Detta vore så mycket mera anmärkningsvärt, som faktiskt detta system skulle leda till påtagliga nackdelar. Personer, som visats inkompetenta för hovrättskarriär, vore därmed också odugliga eller åtminstone olämpliga för lantdomarebanan. Jag skulle häremot vilja sticka in det inpasset, att häradshövdingarnas och de tillförordnade häradshövdingarnas arbete ju är något helt annat än hovrättstjänst. Det som kan prövas i hovrätten är något helt annat än det, som personerna ifråga väsentligen ha att utföra vid häradsrätterna. Naturligtvis måste det finnas garantier för att också en lantdomare besitter nödig formellt-juridisk skicklighet. Men man måste framför allt beakta, att det finns kvalifikationer i en domares utrustning, som äro synnerligen viktiga och särdeles av nöden just för lantdomaryrket och som — jag vågar påstå det — hovrättsråden överhuvud taget icke ha någon särskild kompetens att bedöma, och det är sådant som rättrådighet, vidsynt horisont och socialt intresse. Jag säger inte, att hovrättsråden äro orättrådiga personer, men de ha inte någon *särskild* kapacitet att undersöka sådana mera djupgående saker på känslolivets område som rättrådighet. Det sociala intresset ha de inte heller någon *särskild* anledning att beakta. Framförallt bör emellertid observeras, att de ju icke kunna ha någon *särskilt* tillförlitlig bild av hur aspiranterna fungera i domstolen. Det kan mycket väl hända, att en person är olämplig såsom föredragande, fiskal eller adjunkt i hovrätten. Han är exempelvis inte lika snabb och kan inte formulera lika utmärkta domar som hovrättsjuristerna. Likväl kan han vara en utmärkt kapacitet vid en underdomstol, nämligen ifråga om att leda förhandlingarna i en stor process. Den saken faller utanför det, som hovrätten är särskilt skickad att pröva.

Emellertid framhöll herr statsrådet ytterligare, att dessa unga notarier inte kunna besitta den erforderliga erfarenheten, ett förhållande, som skulle vara erkänt av alla, som haft beröring med domstolarna. Jag förmodar, att detta skulle vara en liten pik åt mig. Jag har ju, såsom jag redan sagt, inte så stor direkt erfarenhet från domstolarna. Men det kan kanske likväl här vara lämpligt att nämna, att jag dock tjänstgjort över två år på domarekansli. Jag har också suttit fem allmänna tingsammanträden, uppehållit domareämbete i fyra å fem månader samt varit adjunkt i hovrätt i sex månader. Så alldeles bakom i praktisk erfarenhet är jag således inte i denna fråga. Och jag vill tillägga, att det finns jurister, som haft lika mycket tjänstgöring i domstolar som herr justitieministern själv och som likväl dela min uppfattning. Att detta skulle spela någon större roll, menar jag dock icke. Jag åberopar överhuvud taget icke någon auktoritet, varken andras eller min egen. Utan jag åberopar vissa synpunkter, vissa argument. Jag tror, att dessa äro begripliga för vem som helst, till och med om han aldrig satt sin fot inom vare sig ett domarekansli eller en hovrätt.

Herr statsrådet syntes fästa en viss vikt vid en anmärkning, som gick ut därpå, att det skulle förekomma inom alla andra levnadsbanor, att nybörjare icke få sköta chefens göromål. Jag undrar emellertid, om inte herr statsrådet vid det uttalandet förbigick det argument, som låg i min hänvisning till exemplet med läkarna. Kan man vidare säga, att en person är nybörjare, när han dock utöver studentexamen har tillbragt fem, sex år vid universitetet utslutande för juridiska studier och dessutom haft daglig praktisk utbildning under två års tid? Naturligtvis är vem som helst, hur gammal han än är, »nybörjare» första gången han skall göra en sak. Detta kan man aldrig bli fri från, även om vederbörande redan hunnit bli både 40 och 50 år, när han skall börja sitta ting på eget ansvar. Jag tror, att överhuvud taget finns det ingenting, som kan jämföras med detta sätt att behandla domaraspiranterna, och

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

jag frågar, varför denna extra ordinära behandling av just dem till skillnad från andra gradpasserare skall införas? Jag tror man kan säga, att i bakgrunden för denna tendens tycks det ligga vissa idéer om att just en domare måste ha andra och förnämare kvalifikationer än andra människor, som arbeta i samhällets tjänst. Detta sätt att karakterisera saken är nog inte så oresonligt, som det kan låta. Om vi gå till England, så finna vi ju där de berömda domarperukerna. Det är inte tu tal om att dessa peruker haft en utomordentlig kraft. Folkets vördnad för domarekåren har med dessa peruker ökat oerhört. Det finns ju inte heller något land, kan man säga, där domarna stå så högt över folket som just i England. Men i vårt land äro vi inte fallna för sådana fetischistiska symboler, och vi vilja inte veta av några hemliga konklaver för avgörande av domaraspiranternas öde. Vi förstå också i allmänhet, att det är inte några trollkonster, som en domare har att utföra, och att varje normalt begåvad jurist, som har den nödiga fliten och ansvarskänslan, bör kunna utbildas till underdomare likaväl som till annan tjänsteman. Efter en utbildning av 7 å 8 år efter studentexamen bör en domaraspirant vara lika befogad som vilken annan ämbetsmannaspirant som helst att, *därest inte tjänstefel kommer emellan och i laga ordning beivras*, få fortsätta på den inslagna vägen. Vad beivrandet av tjänstefel beträffar måste sägas, att den unge notarien är synnerligen starkt exponerad gentemot allmänheten, särskilt parterna, vittnen och framförallt parternas advokater.

Härefter måste jag beröra herr statsrådets påstående — det var naturligtvis hans ärliga mening, fastän jag har svårt att begripa detta — att han inte kunde förstå, vari det antidemokratiska draget ligger. Jo, det är inte detta, att inte vederbörande skulle få ungefär som hittills ifrån början sin dagliga försörjning genom sin tjänstgöring vid domarekansli, utan det är det osäkra framtidsperspektivet, som stämplar detta projekt såsom antidemokratiskt. Är det ur ekonomisk synpunkt demokratiskt, att en person riskerar att — sedan han kostat på sig studentexamen och ytterligare fem, sex eller kanske flera års universitetsstudier samt därefter under en lång följd av år tjänstgjort vid domstol — ratas och så att säga kastas ut på bar backe? Visserligen har han haft betalt under fyra, sex eller åtta år så att han under den tiden kunnat försörja sig. Men hans avlöning har varit så pass obetydlig, att det varit honom komplett omöjligt att lägga av något till betalning av de studieskulder, han ådragit sig, långt mindre till kapitalsamling för att hålla sig så att säga flytande, när han kastats ut från den levnadsbana, han valt och strävat för. En förnuftig människa, som inte har egna medel, tar i allmänhet inte sådana risker, att han under en tid av omkring tolv år *efter studentexamen* inte vet, om han får stanna på den bana, som han sökt sig in på och som han har lust för, utan riskerar att i en ålder av över 30 år bli ratad och söka sig ny levnadsbana. Och på vilket sätt blir han icke ratad? Jag upprepar det — genom beslut av en hemlig konklav! Jag säger inte detta såsom någon kritik mot hovrättsjuristerna. De äro ju inte mer än människor, och det gäller om alla människor, att när de ha makt i hemliga konklaver bli de farliga. Det finns ingenting som *garanterar*, att det alltid verkligen går sakligt tillväga. Hur skall man för övrigt kunna påvisa några direkta fall? Det finns ju ingenting att gå efter. Vederbörande har fallit på hovrätten såsom stupstock — man vet ingenting mera — och hur skall man kunna ingå i något bemötande av en argumentation, som man inte kan erhålla någon kunskap om? Det är *uppenbart*, att det i denna hemliga konklav finns möjlighet att taga hänsyn icke blott till sakliga synpunkter utan även rent personliga. Detta behöver man således inte ha någon speciell erfarenhet om, ty det säger oss all psykologisk erfarenhet om människorna. Det är *inte uteslutet*, att en person, som rent sakligt sett har

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

den nödiga begåvningen, helt enkelt på grund av sitt personliga väsen kan bli utstött från domarbanan av denna hemliga konklav. Psykologisk erfarenhet säger oss likaledes att dylik »prövning» är ägnad att uppamma kryperi och servilitet hos de unga aspiranterna. Jag frågar nu, om inte detta, sett mot bakgrunden av vad jag nyss nämnde om den mångåriga risken, med skäl kan betraktas såsom något synnerligen antidemokratiskt.

Såvitt jag uppfattade allt vad herr statsrådet anförde — jag blev avbruten av ett par samtal — förbigick herr statsrådet min huvudinvändning, nämligen att, därest man inte kan motivera detta förslag med hänsyn till processreformen, kan det överhuvud taget inte motiveras. Nu menar jag inte, att man skall taga upp någon debatt om kritiken av den grundåskådning, som ligger bakom processreformen, men jag vill sluta mitt anförande med att erinra om det enligt min mening ödesdigra för hela landet, att man är beredd att genom bifall till vad som här föreligger taga ett steg, ett rätt kraftigt steg, som ytterligare försvårar att till sist befria sig från denna processreform, som enligt min mening väsentligen kommer att tillföra samhället skada i stället för gagn.

Herr Linnér: Herr talman! Herr statsrådet medger säkert, att herr statsrådet väl starkt förenklat den föreliggande propositionens innebörd, då herr statsrådet framställde det så, att den endast avsåg att tillgodose det gamla önskemålet att domargöromålen i möjligaste mån skola omhänderhas av de ordinarie domarna. I själva verket är det ju så, att den föreliggande propositionen innebär, om jag så får säga, att sätta en ny lapp på ett gammalt kläde. Herr statsrådet har brutit ut en bit av processreformen och ansett det lämpligt, sannolikt för att underlätta processreformens genomförande, att lägga fram detta separat. Det är emellertid nödvändigt att se sammanhanget med processreformen.

En av de grundläggande principerna i processreformen var ju, att man skulle försöka att genomföra muntlighet och omedelbarhet vid rättegångsförhandlingarna, framförallt vid underrätterna. Det är då klart, att man kommer att ställa väsentligt större anspråk på domarnas ledande förmåga och förmåga att omedelbart avgöra mål, vilkas förhandlingar förts till slut. Därför måste man i konsekvens med hela den tankegång, som ligger bakom processreformen, fordra att i större utsträckning endast verkligt kvalificerade domare skola få tjänstgöra såsom ordförande i häradsrätt. Man kommer då till en uppdelning av kvalificerade och icke kvalificerade göromål, som leder fram till de s. k. sekreteraretjänsterna. Detta innebär i och för sig en ofrånkomlig organisatorisk svårighet, en svårighet, som inte är löst i betänkanudet. Men det är möjligt att man, för den händelse processreformen genomföres, får ta den svårigheten på grund av andra vinster.

Däremot förefaller det mig vara ganska litet lyckligt att taga ut denna bit för sig och genomföra den med nu gällande processordning. Detta förslag innebär nämligen flera olägenheter, vilka icke i någon mån ha berörts av herr statsrådet. Jag medger på förhand, att olägenheterna i avsevärd grad ha minskats genom de förbättringar, som utskottet vidtagit i propositionen och som herr statsrådet nu har förklarat sig godkänna. Men det kvarstår dock vissa olägenheter. En av dem är ju, att man här infört en serie av nya tjänster, vilkas innehavare man icke bestämt vet, vad man skall göra med. De sväva i luften till dess processreformen är genomförd.

En annan olägenhet, som jag för min del anser vara viktigare, är den, att denna domsagostadgeändrings genomförande ofelbart kommer att leda till svårigheter för domsagorna att förse sig med tillräckligt antal unga jurister. I den delen äro svårigheterna något avtrubbade i utskottsbetänkanudet, men jag

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

tror, att de stå kvar i ganska betänklig grad. Detta är så mycket olyckligare som dessa svårigheter äro större i de största domsagorna än i de mindre och alltså bli större där det bäst behövs tillskott av unga jurister. Jag skall inte inlåta mig här på svårigheterna för de unga juristerna själva. Den saken har tillräckligt grundligt behandlats av min ärade bänkkamrat. Men det är en annan sak, som jag inte tror bör förbigås i detta sammanhang och det är, att i och med detsamma som svårigheterna för de unga juristerna att få förordnande på verkligt kvalitativ domartjänstgöring ökas, så stoppas också den verkliga dragningskraften för dessa jurister till domsagorna och därmed förlorar man det samband mellan domartjänstgöringen och den administrativa förvaltningen och även de privata juristerna, som hittills varit ett så lyckligt drag i det svenska juristväsendet. Knappast på något annat håll, så vitt jag har mig bekant, förhåller det sig så, att även den jurist, som aldrig har tanke på att gå domarbanan, dock för sin utbildning går flera år i en domsaga för att därigenom få icke endast den formella meriten utan även den erfarenhet, som han anser sig icke kunna få på ett jämförligt sätt annorstädes. Detta har medfört den fördel, som endast en verkligt ansvarsfull tjänstgöring kan ge en ung människa, vilken ännu är mycket mottaglig för en sådan erfarenhets verknin-gar. Något av själva domaransvarigheten har därför också stått kvar hos juristen, oavsett vilken plats i livet han sedan kommit att intaga. Över detta drager utskottsbetänkandet — och i ännu högre grad naturligtvis propositionen — ett grovt streck. Det blir icke längre möjligt för de yngre juristerna att vidhålla sin avsikt och sin önskan om en sådan tjänstgöring, och det kommer sålunda att leda till dels en avfolkning på jurister vid domsagorna, och dels en försämrad utbildning i den administrativa förvaltningen och hos den icke statliga juristkåren.

Herr Lundstedt: Herr talman! Av misstag formulerade jag mitt yrkande så, att jag hemställde, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 550,000 kronor. Då jag icke motionerat i ämnet och då detta belopp överstiger det i propositionen yrkade, måste jag i fråga om beloppet ansluta mig till det förslag, som föreligger i utskottsutlåtandet, och yrkar därför den där begärda summan, 530,000 kronor.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag är en smula förvånad över den omfattande debatt, som uppstått i ett ärende, däri utskottet praktiskt taget varit fullständigt enigt. Jag vågar försäkra, att på ingen punkt har här i kammaren anförts något nytt, något som icke utskottet upprepade gånger — för att icke säga upprepade dagar — ventilerat.

Herr Lundstedt förvånar jag mig mindre över, ty så vitt jag tolkat hans uppfattning riktigt är han principiell motståndare till processreformen över huvud taget. Är det så, är det tämligen naturligt, att han heller icke vill fortsätta och taga ännu ett steg på den väg, som vi faktiskt i och med det tidigare riksdagsbeslutet beträtt. Jag har mycket stor aktning för herr Lundstedts juridiska insikter — det vågar jag försäkra — men jag är icke säker på att jag har lika stor aktning för hans förmåga att i praktiska förslag omsätta sin teoretiska kunnighet. Han frågar exempelvis här: vad är det fråga om, vem är det som har klagat och vad är det som brister? Under en lång följd av år har det varit upprepade klagomål över svagheten hos underrätterna. Denna svaghet har tagit sig uttryck bl. a. i att häradshövdingarna i betydlig utsträckning icke haft möjlighet att leda de viktigare tingsförhandlingarna. Viktigare mål ha handlagts av unga pojkar på ända ned till 24 år.

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

Nu menar herr Lundstedt, så vitt jag förstår, att det är ingen fara utan att allt är som det bör vara. Herr Lundstedt får ursäkta, men vi lekmän kunna icke se så enkelt på problemet. En 24-årig yngling må vara hur duktig som helst och ha vilka teoretiska förutsättningar som helst, han förmår dock icke skapa sig den auktoritet i domarstolen, som ger honom möjlighet att på ett tillfredsställande sätt leda invecklade processer. Den saken har tidigare varit så erkänd, att jag knappast trodde att den skulle behöva diskuteras vid detta tillfälle.

Landshövding Linnér frågar, varför man överhuvud taget skall komma med denna reform nu, och menar, att det icke anförts tillfredsställande skäl till att man lagt fram reformen vid denna tidpunkt. Jag vill då erinra om att de sakkunniga, bland vilka ha suttit mycket kunniga domare, med bestämdhet uttalat och genom sin representant i utskottet framhållit nödvändigheten av att man just nu går in för reformen. Och detta av två skäl. För det första stå vi inför vissa städers läggande under landsrätt, och det gäller att se till, att vi ha häradsrätter, som förmå taga emot den arbetsbörda, som lägges på deras axlar. Vidare är det på det sättet, att när processreformen kommer i sin helhet behöver man ett betydande antal av de sekreteraretjänster, av vilka man nu föreslagit endast några stycken. Man frågar sig då, åtminstone bland sakkunnigt folk, som varit med om att diskutera denna sak, varifrån man i en hast skall kunna få lämpliga sekreterareämnen, om man icke redan nu stegvis går in för att lösa problemet. Dessa båda skäl till att man just nu tager upp saken synes mig åtminstone vara så talande, att det icke finns någon anledning att på den punkten rikta någon kritik.

Landshövding Linnér tog också upp frågan om juristutbildningen i övrigt, och han anförde de synpunkter, som man tidigare ifrån häradshövdingeföreningen, och även från annat håll anfört tidigare. Han säger, att genom att icke tillåta de jurister, som icke skola i framtiden ägna sig åt domarebanan utan gå till administrationen och andra vägar, att sitta ett visst antal av de mera betydelsefulla tingen, genom att icke överhuvud taget ge dem möjlighet till de tingsmeriter, som de tidigare haft, skulle man försvaga deras utbildning. Detta problem har diskuterats mycket ingående i utskottet, och jag är villig medge, att det kan hända, att det ligger någonting i ett dylikt argument. Men jag säger som Svea hovrätt på den punkten: Vi ha här att välja mellan att å ena sidan få en förbättrad domareutbildning, å andra sidan bibehålla förhållandet som det nu är och se på juristutbildningen för de jurister, som icke skola ägna sig åt domarebanan. Och Svea hovrätt drager då den konklusionen, att utbildningen av domarna, domareproblemet, är det centrala och juristutbildningen i övrigt en andrahandsfråga, ett problem som visserligen är viktigt och som man har anledning att söka komma till rätta med på andra vägar, men som icke får stå i vägen och förhindra en lämplig utbildning av domarna.

De anmärkningar, som framförts, synas mig i varje fall vara av den art, att riksdagen mycket lugnt kan ansluta sig till utskottets förslag på denna punkt, till vilket jag yrkar bifall.

Herr Lundstedt: Herr talman! Den siste ärade talaren ville fullkomligt bagatellisera huvudfrågan, nämligen huruvida det kan påstås, att processreformen vilar på sakligt underlag eller icke. I det medgivande han gjorde angående min teoretiska förmåga borde åtminstone ligga, att den *möjligheten* finns, att reformen i själva sin grundläggning är förfelad. Och, frågar jag, är det då riktigt att godkänna ett projekt, som är ett betydande steg i rikt-

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

ning just mot processreformen och som uppenbarligen icke kan motiveras, för så vitt man icke såsom ett framtida, hägrande mål ser processreformens genomförande?

Herr Olsson sade vidare, att jag frågat, vem det var som hade klagat, och att jag tycktes ha förbisett, att det varit många klagomål. Jag fäster verkligen vikt vid, *vem* det är som klagat, och jag ber herr Olsson visa mig på en ämbetsmannakår, som har det stora anseende som den svenska lantdomarekåren — ett anseende som den fått under de utbildningsformer, som funnos före 1925 års domsagostadga. Naturligtvis finns det klagomål in plenty, men man skall väl *väga* klagomålen: man får väl i herrans namn undersöka *arten* av dem — det är icke kvantiteten, som är det viktigaste. Jag medger gärna, att det här satts i gång en betydande klagomålsapparat, men det har skett just nu. Visserligen har det klagats förut också, men just nu ha klagomålen blivit särskilt högljudda, därför att ivrarna för processreformen äro angelägna att få denna genomförd och anse det vara av synnerlig vikt, att man nu tager ett steg, som nära nog absolut binder oss i denna riktning. Jag anser det ödesdigert att taga detta steg, som binder oss vid någonting, som åtminstone är av den art, att man kan diskutera, huruvida det icke innefattar en ren olycka för vårt land, detta land, vars rättsväsende, just under den tid, vi haft våra hittillsvarande lantdomare, varit sådant, att man särskilt talat om just svensk ärlighet och svensk rättskultur.

Vidare begår herr Olsson det misstaget, att han alls icke fäster sig vid, om det i och för sig kan vara nyttigt eller icke att pressa fram de unga notarierna till högre utbildning, innan de få sitta sitt första ting, såsom det här är föreslaget. Oavsett vad man anser om processreformen, kan det ju visas, att förslaget är oerhört antidemokratiskt. Om vi på detta område hittills varit relativt fria från byråkratiska former, skall man då, när det påvisas, att det leder direkt till en byråkratisering av ifrågavarande del av ämbetsmannakåren, gå in för något dylikt? Jag tycker, att herr Olssons syn på denna sak är ganska egendomlig för att vara en socialdemokrat.

Dessutom begick herr Olsson nog ett misstag, när han talade om de 24-åriga notarierna, som finge handlägga viktiga mål. Vid 24 år får en notarie endast sitta tremansting, till vilka det särskilt utgallrats sådana saker, som man strängt taget varken behöver vara utbildad jurist eller ens student för att kunna sköta. Såvitt jag vet är det annars 25 år, som vederbörande skall ha fyllt för att efter universitetsexamen och praktisk tjänstgöring få sitta sitt första ting.

Nu säger herr Olsson, att jag är alltför teoretisk. Ja, man får ju säga vad man vill och komma med vilka argument som helst. Men jag tillåter mig tycka, att detta är ett ganska olämpligt argument. Om en person föregiver sig komma med sakliga synpunkter, får man väl, om man vill framställa anmärkning mot dessa synpunkter, visa upp, att de äro osakliga, och icke bara slänga vederbörande i ansiktet, att han är skicklig teoretiker men att, när det gäller det praktiska livet, kan man strunta i vad han säger. Jag har opponerat mig förut mot ett sådant sätt att »argumentera», och jag gör det nu igen.

Till sist önskar jag säga, att den omständigheten, att ett enhälligt utskott står bakom utlåtandet, icke efter en sådan debatt som denna borde få betyda något. Här har dock framkommit tillräckligt starka, sakliga invändningar för att man, trots att utskottet är enhälligt, skall kunna ha de mest vägande motiven på sin sida, när man röstar emot utskottet för avslag i enlighet med mitt yrkande, vilket jag ånyo förordar, herr talman.

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Schlyter**: Herr talman! Det var en riktig anmärkning av herr Lundstedt, när han påpekade, att jag icke svarat på vad han nämnde om processreformen. Saken är den, att jag för min del sedan decennier intresserat mig för ett fullföljande av det uppslag, som först framfördes här i kammaren av herr Åkerlund, detta utan varje snegling mot processreformen. Jag anser, att en förbättring på detta område är så trängande och i och för sig så väl motiverad, att man icke alls behöver åberopa några hänsyn till en blivande processreform för att taga itu med problemet. En annan sak är det, att dessa strävanden fått stöd därigenom, att riksdagen och Kungl. Maj:t nu tagit ställning till grundlinjerna för en blivande processreform. Man vet vad man går emot, och man vet därför, att ifall man gör vissa reformer i detta avseende, behöva de icke komma i strid med den framtida utvecklingen på ifrågavarande område.

När min vän Lundstedt åberopar, att processreformen är »i sin grundläggning förfelad», och menar, att man skall taga konsekvensen härav och icke på något sätt uppmuntra densamma, glömmar han väl dock bort, att han befinner sig i en liten minoritet i sitt sätt att betrakta processreformen. Riksdagens båda kamrar ha ju behandlat saken, och man arbetar nu på processreformens genomförande efter de av riksdagen godkända grundlinjerna. Jag beklagar, att jag icke kan anse detta tillfälle vara lämpligt att gå in i en diskussion, som jag annars mycket gärna skulle önska med herr Lundstedt, om processreformens grundlinjer. Jag betraktar nämligen, som jag nyss sade, den föreliggande frågan såsom någonting fullkomligt fristående och reformkravet trängande i och för sig själv utan varje hänsyn till processreformen.

Medan jag har ordet, skall jag instämma i vad herr Olsson i Mellerud anförde till bemötande av herr Linnér's yttrande beträffande domareutbildningen. Tiden är så långt framskriden, att jag icke skall lägga till något på den punkten. Herr Olsson framställde saken, så vitt jag förstod, alldeles riktigt. Jag vill bara mot herr Linnér säga, att under det att han betraktar det som en olägenhet, att man inför nya sekreterarejänster vid våra domsagor, har jag verkligen en rakt motsatt uppfattning. Det är enligt min mening reformens största förtjänst — vid sidan om att den tvingar häradshövdingarna att i större utsträckning själva leda förhandlingarna — att den tillgodoser domsagornas behov av förstärkning av deras arbetskrafter. De som känna till utvecklingen av vårt domstolsväsende här i landet veta, huru rådhusrätterna under århundradenas lopp tack vare förbindelsen med de anslagsbeviljande kommunala myndigheterna lyckats att väl tillgodose sitt behov av arbetskrafter genom anställande av rättsbildade rådmän. En väsentlig del av det arbete, som vid våra rådhusrätter utföres av ett stort antal väl avlönade ordinarie rådmän, vilar vid våra häradsrätter på de unga notarierna. Dessa ha med beundransvärt nit och intresse utfört sitt arbete, men det är icke mer än rimligt, mina herrar, att även landsbygden får tillgodonjuta något av de anslagsbeviljande myndigheterna, när det gäller att förstärka arbetskrafterna, särskilt när det sker i så anspråkslösa former, som här föreslagits.

Herr talman, jag hoppas, att kammaren följer första kammarens beslut och bifaller utskottets förslag.

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Jag vill endast i anledning av herr statsrådets anförande framhålla, att jag visst icke glömt — och jag tror icke heller att jag på något sätt givit uttryck åt en sådan glömska — att jag befinner mig i minoritet och att riksdagen redan fattat sitt beslut beträffande processreformen. Jag betonade just, att riksdagen hade fattat ett beslut år 1931. Men jag antydde också, att minoriteten växer med var dag som går. Vad jag

Ang. kostnaderna för domsagornas förvaltning. (Forts.)

velat säga är, att jag finner det olyckligt att bygga på det ifrågavarande riksdagsbeslutet, alldenstund, också om jag skulle ha kapitalt galet, situationen likväl för närvarande är den, att man har anledning att diskutera, huruvida icke de anmärkningar, jag framställt, äro befogade. Riksdagen har ännu icke tagit ställning till dessa anmärkningar. Att vid sådant förhållande forcera fram en reform, som, därest vad jag anfört är riktigt, ovillkorligen måste betydta, att man kastar ut det svenska rättsväsendet i något, som icke kan vara för detsamma gagneligt, är enligt min mening synnerligen betänkligt.

Vad beträffar det av herr statsrådet hävdade behovet av förbättrad domareutbildning, kan väl den saken ordnas på ett annat sätt än genom denna stora och vidlyftiga apparat. Det är detta jag menar, och statsrådet får väl medge, att, om icke processreformen legat i bakgrunden, hade det varit alldeles omöjligt att motivera, att den förbättrade domareutbildningen skall ske på just det föreslagna sättet, som innebär helt nya och byråkratiska linjer för vår domarekår.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Lundstedt under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lundstedt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Lundstedt under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 222, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210) m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt två förutvarande lärarinnor vid privatläroverks småskolavdelningar;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riks-försäkringsanstalten;

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 40.

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till vattenkraftslånefonden jämte i ämnet väckta motioner;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till stöd åt hantverket jämte i ämnet väckta motioner;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till hantverkslånefonden;

nr 99, i anledning av väckt motion om ändring av de allmänna villkoren och bestämmelserna för lån från industrilånefonden; och

nr 100, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till fångvården;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 44, i anledning av väckt motion om tilläggstullar för vissa slag av trädgårdsprodukter;

nr 45, i anledning av väckt motion om tull å liljekonvaljerötter m. m.; och

nr 46, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser om tull på potatis;

särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag för understöd åt enskilda järnvägar; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion angående avveckling av statens intressen i Dramatiska teaterns verksamhet; och

nr 7, i anledning av väckt motion angående radioverksamhetens rationella ordnande m. m.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Henriksson</i>	under	2 dagar	fr. o. m.	den 18 maj,	
» <i>Leffler</i>	»	3	»	»	19 »
» <i>Christiernsson</i>	»	5	»	»	22 »
» <i>Jonsson</i> i Haverö	»	4	»	»	20 »
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken	»	4	»	»	20 »
» <i>Gustafson</i> i Vimmerby	»	6	»	»	19 »
» <i>Nilsson</i> i Bonarp	»	4	»	»	17 »
» <i>Uddenberg</i>	»	6	»	»	19 »
» förste vice talmannen <i>Bengtsson</i>	»	2	»	»	18 »
» <i>Hallén</i>	»	6	»	»	20 »
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	»	8	»	»	27 »
» <i>Gardell</i> i Gans	»	4	»	»	19 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.